



AVANPREMIERĂ »

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din volumul *Memorii* de Valeriu Anania, care va apărea în curând la Editura Polirom.

Citiți ÎN » PAGINILE 10-11

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » EDIȚIA DE IAȘI » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ARTISTUL ASOCIAT

Campania „Artistul asociat” s-a încheiat. Puteți revedea cei 12 artiști prezentați de „Suplimentul de cultură” de-a lungul unui an ÎN » PAGINILE 6-7.

RETROSPECTIVĂ

NR. 203 » 1 – 7 noiembrie 2008 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro



LAURENȚIU AZIMIOARĂ, DIRECTORUL SINGURULUI TEATRU ROMÂNESC DE LA PARIS:

„Dacă sînt sărac e și din pricina României”

JUP a cîștigat Premiul „Sandu Florea” pentru BD

Interviu realizat de George Onofrei

Lucian Amarii, alias JUP, caricaturistul „Ziarului de Iași” și al „Suplimentului de cultură”, și-a adjudecat Premiul „Sandu Florea” pentru întreaga activitate, acordat în cadrul Salonului Internațional de Bandă Desenată de la Constanța, ce a avut loc între 24 și 26 octombrie. Cu această ocazie, JUP și-a lansat și primul album: *SuperCostel*.

ÎN » PAGINA 5

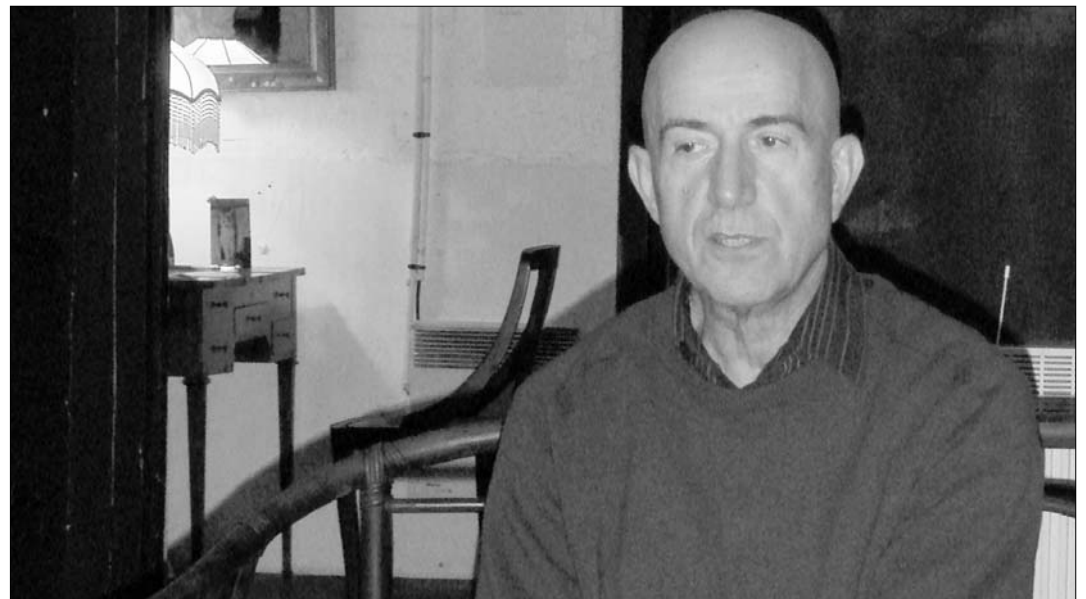


Cohen la Geneva

Luiza Vasiliu

4.000 de bunici (media de vîrstă a spectatorilor trebuie să fi fost peste 50 de ani) și vreo cîteva sute de juni rătăciți, într-o sală oarecare din Geneva, au asistat luni, 27 octombrie, la cel de-al cincisprezecelea concert din turneul de toamnă al lui Leonard Cohen.

ÎN » PAGINA 3



Regizorul și profesorul Laurențiu Azimioară a plecat din România în anii '80, împreună cu soția sa, actrița Ada d'Albon, și cu băiețelul lor, Ion, atunci în vîrstă de trei ani: a lăsat în urmă spectacole de referință și generații de mari actori, a luat cu sine o periută de dinți și știința sa de șaman al teatrului. Dacă ar fi ales ca destinație Anglia și destinul ar fi vrut-o, bărbatului acesta curtenitor, rafinat, deschis i s-ar fi potrivit titlul de „sir”, fie că ar fi fost sau nu înnobilit de regină.

A ales însă Franța, unde se pierd în secole trecute obîrșiile princiare ale soției, înrudită cu Bourbonii și Aragonii. Destinul face ca, la 73 de ani, Laurențiu Azimioară să se afle, prin Théâtre de l'Orme, singurul teatru înființat de un român din cele 130 cîte există la Paris, la un nou început de drum.

Citiți interviul realizat de Cristina Hermeziu ÎN » PAGINILE 8-9

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Criza second-hand

În ultima perioadă, nu există discuție pe care să o am cu vreun amic de peste ocean, fie el din SUA sau Canada, în care să nu intervină subiectul crizei mondiale. Și, dat fiind că am cîțiva amici în acele zone, reușesc cu dificultate să mă mențin în condiția mea de român fatalist și, prin urmare, aproape indiferent, pentru că semnalele care vin dintr-acolo sînt dintre cele mai pesimiste. Niciodată n-am simțit mai mult decît acum îngrijorarea personală a acelor amici mai sus-pomeniți pentru viitorul lor și al familiilor lor, criza mondială devenind, pentru ei, o amenințare concretă, mult mai concretă decît sintem noi capabili să ne-o reprezentăm.

La noi, criza se dispută și se discută, în termeni destul de vagi, la televizor. Ea pare să nu reprezinte, în fapt, o amenințare reală pentru nici un cetățean român, cel puțin asta este senzația pe care o am. Ca mai orice subiect care a acaparat atenția lumii, la noi criza folosește doar electoral. Și devine o discuție penibilă. Asta pentru că îi vezi pe reprezentanții partidelor aflate la guvernare luînd criza în brațe și arătînd-o ca pe-o sperietoare doar pentru a-și asigura înțelegerea electoratului și, totodată, spălarea publică pe mîini: guvernul nu are nici o vină pentru scăderea investițiilor din ultima vreme, asta e o cauză a crizei; guvernul este responsabil și nu acordă măririle salariale pentru profesori, pentru că, în caz contrar, va veni peste noi criza și ne va găsi mai slabi ca niciodată. Ș.a.m.d. De partea cealaltă, reprezentanții partidelor de opoziție vin cu un politicianism și mai gonflat: guvernul a lăsat România neputincioasă în fața marelui tsunami numit criza mondială, guvernul e vinovat de toate, e singurul responsabil etc. etc. Și așa, dintr-o discuție electorală-ntr-alta, criza rămîne doar o chestiune nebulosă, imposibil de transpus în cuvinte mai clare, care însă devine un excelent instrument pentru apropiatele alegeri.

Nu am urmărit personal în ce „ambalaj” le livrează SUA cetățenilor proprii subiectul crizei mondiale. Dar mi s-a povestit că e dezbătut, zilnic, public, de oameni care chiar au ceva de spus, care nu apar la televizor pentru a cîștiga vreun suport electoral, ci pentru a se asigura că părerea lor de specialiști le este luată în calcul. La seriozitatea de care are parte tratarea subiectului se adaugă și experiența directă a oamenilor de acolo: mi s-a povestit că în ultima vreme se închid afaceri care păreau profitabile, tot mai mulți oameni se trezesc șomeri, iar firme care își asumau, mai devreme, o anumită anvergură a afacerilor și a proiectelor merg acum pe politica riscului minim, refuzînd să-și mai facă planuri pe termen lung. Se simte în aer, mi s-a spus, responsabilitatea apăsătoare pe care și-au asumat-o cu toții, pentru că deocamdată nu s-a ajuns la găsierea instrumentelor concrete care să fie folosite pentru ieșirea din situație.

Revin la noi și renunț la a mai vorbi despre politicieni, trecînd la reacția omului de rînd. Și fac asta folosindu-mă de cîteva întrebări retorice: I-ați auzit pe prietenii dumneavoastră făcîndu-și planuri de viitor în

care era luată în calcul și criza mondială? I-ați văzut căuțind febrili explicații pentru ce se întîmplă în lume, informîndu-se, tocmai în scopul de a evita eventuale probleme cauzate de această criză? Sau mai simplu: ați auzit multe discuții în tramvai, la diverse mese de restaurant sau oriunde altunde în care subiectul să fie această criză care pur și simplu creează obsesii în alte zone ale lumii?

O explicație pentru răspunsurile negative pe care le cuprind întrebările ar fi că, în România, criza nu a afectat încă direct oamenii. O altă explicație ar fi aceea că românii s-au obișnuit într-atît cu situațiile de criză de-acasă, supraviețuindu-le, încît o asemenea chestiune de proporții mondiale se reduce la problema caprei vecinului. O a treia explicație îmi pare însă mai aproape de adevăr: spre deosebire de alte popoare, ne dovedim încă o dată incapabili de sincronizare cu lumea. La noi, toate ajung la mîna a doua, picînd pe pitorescul mioritic și adaptîndu-se la el. Cam așa se întîmplă și cu discuțiile despre criza mondială: în timp ce întreaga lume își pune probleme reale, la noi, ea, criza, e în etapa de manelizare. Iar asta pentru că este, la fel ca întotdeauna, un „produs” pe care-l luăm abia la second-hand. În momentul în care o vom încerca pe propria piele, va fi deja tîrziu, întrucît nu prea ne-am pregătit pentru ea. Și vom aștepta, de asemenea la fel ca întotdeauna, o salvare din afară. Ceea ce astăzi părem a nu pricepe deloc este însă faptul că și salvarea aceasta, din pricina întîrzierii noastre proverbiale, va fi tot una la second-hand.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Hai, la virgule! (II)

Am scris săptămîna trecută despre recen-tul și prostul obicei al multor autori de texte (în general jurnalistice, dar nu exclusiv) de a plasa virgule în texte unde vrei și unde nu vrei, numai de dragul de a mai adău-ga la numărul de semne cîteva zeci de co-dițe din astea drăguțe. „Virgulita” e cea mai recentă boală cronică a mass media autohtone și mă tem că o să scăpăm foar-te greu de ea. Mai degrabă o să vedem cum regulile se transformă „conform uzu-lui” și, o, să, punem, virgule, peste tot...

Fiindcă virgula nu se mai plasează în texte conform regulilor imperative sau facultative. Noua regulă pare să fie următoarea: „Acolo unde s-ar putea stre-cura o virgulă, ea trebuie pusă neapărat”. Și chiar și unde nu s-ar putea... Acum îmi dau eu seama de un sens colateral al faimosului vers eminescian cu înșirarea de cuvinte goale „ce din coadă au să sune”. Asta e coada aia – virgula! Ea separă obli-gatoriu orice complement circumstanțial, orice complement direct sau indirect, ba chiar – des, mult prea des – subiectul de predicat.

Iată, în alte exemple în care excesul strică ritmul propoziției:

Cel mai mult îmi place cînd găsesc vir-gulele puse prost, prost de tot, și le des-copăr sursa în limba engleză. Noi, româ-nii, un popor cu o cultură foarte bogată și puternică, precum stejarul sau bradul care se frînge, dar nu se pleacă în fața nimănui, ne plecăm imediat în fața limbii engleze (așa cum presupun că o făceam odinioară în fața francezei). Și nu vorbesc aici de îmbogățirea limbii române, ci de preluearea pe negîndite, din lene, a unor modele oarecare. Clișee lingvistice, calcuri... tot tacîmul. Inclusiv punctuația limbii engleze și, desigur, inclusiv virgulele lor. Engleza, de exemplu, impune folosirea virgulei într-o înșiruire de substantive legate prin și. Româna de ieri nu. Româna de mine cred că da. Se coace ceva în texte ca *A venit, și i-a spus tot, și a plîns mult...* A plîns cu vir-gule, din cîte se pare.

Trăim totuși într-o țară liberă. Fiecare scrie cum vrea. S-a dat liber și la virgule, nu? Și-apoi cine poate hotărî cînd facem exces de virgule și cînd nu, cînd să folosim o virgulă „facultativă” și cînd nu?

Pai, asta ar fi trebuit să se învețe la școlile de jurnalistică. Sau chiar în liceu. Fiindcă o virgulă inutilă (sau două-trei) subminează chiar și o pro-poziție banală cum e cea de aici: *Au aflat, pînă la urmă, care era adevă-rul.* Hă? Au aflat pînă la urmă sau au aflat care era, la urma urmei, a-devărul? O topică adecvată a frazei – și fără, neapărat fără virgulele acelea idiot puse – ar fi limpezit o idee așa de prost exprimată.

Cel mai tare cred însă că supără inconștient. Cînd un autor seam-nă ațteia virgule prin brazele textului, de crezi că ține să depă-șească recordul de producție la po-goane de hîrtie, te-ai aștepta să le pună nu doar unde nu trebuie, ci și unde trebuie. Ciudat lucru însă: aceiași oameni – cei care au pus însă între virgule și virgula înainte de și – uită de codița lor dragă exact atunci cînd n-ar fi cazul. *Obosisse în așa hal că nu mai putea să se miște, scrie cineva. Dacă pensile s-ar fi majorat în noiembrie ar fi fost mai bine, anunță altcineva.* Iar dacă virgula ar fi fost pusă unde trebuie, ar fi fost și mai bine.

Poate că nu-i mare scofală o virgulă lip-să... Cum nu-i mare scofală nici cîteva în plus, dintre care una între subiect și predi-cat: *Cererea PRM de suspendare a votului uninominal, va fi discutată de Curtea de Apel București, pe 24 septembrie.*

Recunosc însă că virgulele din fraza următoare m-au coleștit: *Cu atît mai mult cu cît, introducerea votului uninominal îi va aduce pe politicieni, mai aproape de alegători?* Ei? Așa-i că sună frumos? Și sub-titl: *virgula aceea dintre „politicieni” și „mai aproape” are doza ei de subversivi-tate, căci îi desparte pe oamenii politici de ideea de apropiere.* Dincolo de greșeli, fraza e ea însăși o operă de artă lingvistică actuală. Sau nu?

Nu. Scriu prostii. După cum se vede, fac, și eu, ca toată lumea...

» **La noi, criza se dispută și se discută, în termeni destul de vagi, la televizor. Ea pare să nu reprezinte, în fapt, o amenințare reală pentru nici un cetățean român, cel puțin asta este senzația pe care o am. Ca mai orice subiect care a acaparat atenția lumii, la noi criza folosește doar electoral. Și devine o discuție penibilă.**



Credem că, la mijloc, este o altă afaceri. De ce la mijloc, este?

Sau: Asta se întîmplă, de obicei, cu cei care... Se întîmplă de obicei!

Nu prea reușește, însă, asta e, nu le poți avea pe toate! Aici o virgulă din trei e în plus. Una singură, dar ce poftă nesățioasă l-o fi pus pe autor să mai dea o dată cu codița în text, zău că nu pricepe!

Am aflat, deja, ce se întîmplă. „Deja” între virgule! Nu știam, dar, în curînd, o să vedem... Da, da, în curînd, o să... Se va întîlni, miine, cu premierul... Lumea, de după 1989, este cu totul alta... Și mai găsesc sute de exemple, mai ales că sînt gata să pariez că tocmai acum se mai scriu cîteva mii.

Un caz aparte însă mi se pare cel al regu-lii prost asimilate. Se știe că propozițiile su-bordonate condiționale și cele temporale (adică, în esență, cele cu *dacă* și *cînd*) im-pun o virgulă pe undeva. Nu se știe însă unde anume! Așa că se scrie: *Ar fi venit, dacă i-ai fi spus.* Se scrie: *S-a bucurat, cînd l-a văzut.* Se scrie prost – dar, să fim sinceri, măcar se scrie prost cu consecvență.

O întâlnire cu un vechi prieten – Cohen la Geneva

Pentru cineva care la 14 ani prefera să învețe pe de rost versurile lui Cohen decât să citească *Baltagul*, pentru cineva care și-a petrecut de curând o duminică întregă decupând din „Rolling Stone” fotografii cu un anume septuagenar canadian, pentru cineva care nu fusese la București pe 21 septembrie 2008, pentru cineva ca mine deci, trebuia găsită o soluție. Soluția a-nsemnat un drum cu trenul de două ore de-al lungul Rhône-ului („I'll be wearing a river's disguise”), pe-o ploaie interminabilă, pînă-n Geneva, unde luni, 27 octombrie, a avut loc cel de-al cincisprezecelea concert din turneu de toamnă al lui Leonard Cohen.

Luiza Vasiliu

Geneva, cu magazinele luminate de cadranele ceasurilor, de lama bricegelor și de pepite de ciocolată, cu statui ale lui Rousseau mai înțelepte chiar decît Rousseau și cu un lac pentru care visezi să ai măcar o șalupă cochetă, și-a adunat la Arena locuitorii cei mai speciali (fani Cohen, desigur) și vilegiaturizii muzicali. În total, cam 4.000 de bunici (media de vîrstă a spectatorilor trebuie să fi fost peste 50 de ani) și vreo cîteva sute de juni rătăciți, ca mine, într-o sală cam oarecare. În fața mea,

trei doamne în vîrstă vorbărețe și vesele (dintre care una venise cu pernuța de-acasă – scaunele de plastic erau tari, iar altele i-a căzut din poșetă tubul cu alifie – „E pentru deget, să știți!”), în dreapta, un cuplu de vreo 60 de ani (el a văzut tot concertul printr-un binoclu de buzunar, iar ea, după prima piesă, a băgat două degete în gură și-a încercat să fluiera, în culmea entuziasmului). În general, un public relaxat, care venise pur și simplu să întâlnească un vechi prieten.

La 20.00 fix, monsieur Cohen a intrat pe scenă și, după ce a primit salutul unui

public în picioare, a cîntat *Dance Me to the End of Love*, ținînd mîna stîngă căuș în jurul microfonului, ca și cum ar fi trebuit să protejeze vocea, s-o facă să ajungă întregă la noi, ingenunchind uneori asemenea unui cavalier medieval care-și curtează domnița, cu ochii închiși și glasul vibrant. A repetat aceleași gesturi tot restul concertului, într-un ritual al intimității care a transformat Arena neospitalieră într-un spațiu familiar și cald. Și da, după fiecare piesă și-a scos palaria, și-a plecat capul și a zîmbit cu recunoștința cuiva căruia i se dă mai mult decît a cerut.

La bisuri, toată sala era în picioare

Concertul a avut, cu foarte mici variații, aceeași structură precum celelalte concerte din turneu, alternînd momente grave, înmărmuritoare, cu pasaje lejere în care puteai să-ți tragi sufletul și să-l aduni la loc de pe unde se împrăștiase. Nu degeaba spunea Dylan despre Cohen, pe la începutul anilor '80, că poetul canadian se transforma într-un „autor de rugăciuni”. Cohen este, iar asta am putut s-o văd pe pielea mea, un sacerdot al unei religii marginale și periculoase – religia fragilității. Unele din clipele cele mai intense ale întregului concert au fost cele în care Cohen a rostit, lent, apăsînd fiecare sunet, refrenul de la *Anthem* („Ring the bells that still can ring/Forget your perfect offering”) sau prima strofă de la *If It Be Your Will*. Văzînd cît de simplu poate un artist să fie împreună cu publicul lui (fără artificii sau scîlbăieli inutile), aș îndrăzni, în virtutea unui minimalism extrem, să spun că vocea lui Cohen, așa cum e ea acum, plină de îndoielile unei vieți întregi, nu are nevoie de nici un

fel de acompaniament. Aș fi putut s-o ascult pînă la epuizare (nu-i ușor să suporti trei ore de desăvîrșire), fără mandolină sau harpă, însoțită poate cînd cînd în cînt de corul feminin.

Cu toate astea, m-am bucurat fără o-bieccții de întregul concert (deși uneori saxofonul sau pianul mi s-au părut stridente). *Who by Fire*, *Bird on a Wire* și *In My Secret Life* au fost, probabil, piesele cele mai puternice și mai aplaudate din prima parte (o să fiți surprinși să vedeți cum pot întineri uneori bunicii). După o pauză de un sfert de oră în care lumea a ieșit să se dezmorească printre standurile de gauffres și cola, Cohen a revenit, jucăuș și la fel de elegant, cu *Tower of Song*, *The Partisan* (unul din cîntecele Rezistenței franceze), *Take This Waltz* (mi-am dat seama pentru prima dată, după ani de zile de cînd ascult piesa asta, că e un joc între „I” și „ay ay ay”-ul spaniol al lui Lorca) și *Hallelujah* (la care înghetaam la fiecare început de cuvînt ca în fața unei incantații).

În timpul lui *I'm Your Man*, mai precis după „I'll examine every inch of you”, s-a auzit un strigăt isteric care venea, cred, tocmai de pe vremea Beatles-ilor. La bisuri, toată sala era în picioare. *So Long*, *Marianne* și *Famous Blue Raincoat* vor rămîne probabil pentru mulți așa cum le-au auzit în concert, secrete și irepetabile. Totul s-a încheiat cu *Whither Thou Goest* și cuvintele lui Cohen: „Don't catch a cold and all your blessings be yours”.

Cel care obișnuia să cînte și să recite în fața oglinzii (așa cum a înregistrat, de altfel, parte din primul album) a întors pentru o seară oglinda înspre noi, iar imaginea noastră reflectată în vers și melodie ne-a provocat blinde dislocări interioare, seisme ale inimii care nu au cum să rămîna fără urmări – So long, Mr. Cohen, „it's time that we began/To laugh and cry and cry and laugh about it all again”.

» Concertul a avut, cu foarte mici variații, aceeași structură precum celelalte concerte din turneu, alternînd momente grave, înmărmuritoare, cu pasaje lejere în care puteai să-ți tragi sufletul și să-l aduni la loc de pe unde se împrăștiase. Nu degeaba spunea Dylan despre Cohen, pe la începutul anilor '80, că poetul canadian se transforma într-un „autor de rugăciuni”.

COHEN ÎN ROMÂNȘTE

Cartea aleanului de Leonard Cohen

Traducere de Serban Foartă și Cristina Cheveresan, postfată de Mircea Mihaies, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2006, 36.95 lei



Joaca preferată. Frumozii învinși de Leonard Cohen

Cele două romane ale lui Leonard Cohen au fost reunite într-un singur volum, cartonat. Traducere și note de Vlad A. Arghir și Liviu Bleoca, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2008, 44.95 lei



Viața, patimile și cîntecele lui Leonard Cohen de Mircea Mihaies

Volum apărut în afara colecțiilor, Editura Polirom, 2005, 37.50 lei



VIITORUL SE MIȘCĂ BINE

Constantin Vică: „Chiar dacă au fost câteva spectacole la limita violului cognitiv, harta generală a tinerilor artiști performativi arată că viitorul se mișcă bine și mai ales că evoluția e una spectrală, nu unidimensională”.

SUPLIMENTUL LUI JUP



BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU



Teatrul, înapoi în viitor

La secțiunea „Pledez pentru tine(ri)” din cadrul Festivalului de Teatru Piatra Neamț, organizat în perioada 19 – 29 octombrie de Teatrul Tineretului și ajuns la ediția 23, anul acesta s-au premiat valorile unei generații, exact așa cum este ea. Cum e printre puținele festivaluri care dau o hartă emergentă a teatrului românesc și unul dintre spațiile în care *studentii* la teatru devin actori, regizori sau scenografi, adică intră în circuitul public, rolul acestuia e foarte important.

Constantin Vică

Adunând producția tinerilor studenți sau profesioniști dintr-un an, Piatra-Neamț devine pentru două săptămâni platforma de încercare a unor viziuni noi, a unor abilități și abordări performative recente, mult mai apropiate de provocările social-estetice ale generației până în 35 de ani, generația unei tranziții încheiate în consumism.

Anul acesta, secțiunea dedicată tinerilor a fost clar delimitată temporal de cea a „consacraților” (cu toate că Radu Afrim a avut un spectacol în concurs și altul în „Regal teatral”, secțiunea consacraților!), iar premiile au fost decernate luni, 27 octombrie. Juriul, a cărui medie de vîrstă nu a depășit 33 de ani, a preferat să treacă peste limitele impuse de regulamente (tocmai pentru că o piață emergentă nu se poate „măsura” cu instrumente-standard) și să premieze un spectacol din secțiunea universitară în secțiunea profesioniștilor. Radu Apostol a fost marele câștigător al acestui an, cu premiul pentru cel mai bun spectacol (*With a little help from my friends*, Teatrul Național din Iași) și premiul pentru regie. Și premiul pentru cel mai bun actor a fost acordat lui Cosmin Ma-

xim pentru rolul Mikki din *With a little help from my friends*. De mină, spectacolul lui Radu Afrim de la Teatrul „Andrei Mureșanu” din Sfîntu Gheorghe, a câștigat ex-aequo premiul pentru cel mai bun spectacol, iar Elena Popa premiul pentru cea mai bună actriță, în rolul Nina.

Alegeri raționale, preferințe plurale

Secțiunea „Școli de teatru” a adunat cele mai interesante spectacole de absolvire de la Iași, Cluj, București și Timișoara. Probabil cel mai puternic spectacol a fost *Fool for love*, al cărui regizor, Alexandru Dumitru Măzgăreanu, a câștigat premiul pentru regie. Un spectacol dens și gîndit detaliu cu detaliu, a cărui tensiune s-a transferat instantaneu asupra publicului. Ioana Pashca a obținut premiul pentru scenografie, iar Adrian Nicolae premiul pentru cel mai bun actor în rol principal, pentru rolul Eddie, ambele în spectacolul *Fool for love*. Premiul pentru cel mai bun spectacol a revenit producției *A douăsprezecea noapte*, examen de absolvire la UNATC, iar Thomas Ciocirescu a câștigat premiul pentru cel mai bun actor în rol secundar, pentru rolul Malvolto. *Treapta a noua* a a-



With a little help from my friends, în regia lui Radu Apostol, a obținut trei premii: pentru cel mai bun spectacol, pentru regie și pentru cel mai bun actor

dus pe scenă actrițele care au obținut premiul pentru rol principal – Valentina Zaharia în rolul Joanna Mcneal – și rol secundar – Monica Săndulescu în rolul Tracy. Lari Giorgescu a primit premiul de popularitate pentru rolul făcut în *L-V: 8-16*, în regia Ioanei Păun.

Aceștia sînt regizorii, scenograful și actorii pe care un juriu tînar, condus de Iulia Popovici, i-a propus în „peisajul viitorului”. O alegere bazată pe un *statement* puternic, care centrează opțiunea valorică pe „spiritul de echipă, îndrăzneala și creativitatea” tinerilor artiști. E semnul că teatrul se întoarce la modelul său colaborativ, la rolul său de investigator social și

poate chiar de mediator. Chiar dacă au fost câteva spectacole la limita violului cognitiv, harta generală a tinerilor artiști performativi arată că viitorul se mișcă bine și mai ales că evoluția e una spectrală, nu unidimensională.

Festivalul de Teatru Piatra Neamț „Pledez pentru tine(ri)”
Ediția 23
19-29 octombrie
Secțiunea Profesioniști:
13 spectacole (selecționer: Otilia Cîntec)
Secțiunea școli de teatru: 10 spectacole (selecționer: Mihaela Michailov)
Juriul: Iulia Popovici (președinte), Gianina Carbutariu, Alina Herescu, Bács Miklós și Marius Damian

Soluția umorală

Nu-și vopsesc părul în negru-tăciune, nu se dau pe la ochi cu cărbune, dar seamănă din ce în ce mai mult cu o generație „emo”. Cînd nu au argumente, se burzulesc la adversarii lor; iar cînd le au, se lansează-n comparații tipice compunerilor scrise de școlari în clasa a III-a.

Cel mai savuros dintre ei a devenit premierul Tăriceanu. Dacă și-a propus să fie mai hazliu decît președintele, i-a ieșit cu vîrf și îndesat. Zice primul-ministru: „Atunci cînd se anunță vreme rea, cînd vine viscolul, este

normal să-ți pui peste haina pe care o ai poate un palton sau o căciulă, nu să-ți scoți haina pe care o ai și să ieși în fața viscolului în cămașă. Cam asta rezultă că am face noi dacă am aplica această lege a majorării cu 50% a salariilor, în acest context”. Lumea se-aștepta, poate, la o analiză financiară a sus-nutului; la un șir de explicații raționale, argumentate, prin care Guvernul să-și justifice poziția. A rezultat o intervenție publică ce seamănă cu operele de artă ale elevilor de primară: desenăm o casă

cu horn din care iese fum, punem doi norișori și-un soare deasupra, plus o țîr' de iarbă-n fața casei. Cam asta este imaginea guvernului despre lumea înconjurătoare: înalt prea fericitul ministru al României iese cu acuarelele în fața națiunii și, ca un pușteribilist ce se crede Picasso, trasează câteva contururi puternic colorate. E ciudat că nimeni din anturajul său nu i-a șoptit premierului Tăriceanu măcar că nu „le are” cu limba română.

Ca-ntr-un meci de ping-pong jucat de doi indivizi cu membrele amputate, primul-ministru și președintele se întrec în metafore ciungene. Nu par să o facă pentru a-și

lămuri audiența de justea pozițiilor lor, ci pentru a arăta care e mai tare la olimpiada națională de aberații semantice. Traian Băsescu se vede un John F. Kennedy ieșit cu pieptul gol în fața națiunii și face apel la „onestitate”; Călin Popescu-Tăriceanu se crede Iosefini și vorbește de creșterea salariilor ca despre o scamatorie prin care scoate „iepurășul din pălărie”.

Discursul public televizat la ceas de cină nu mai provoacă de mult indigestie românului. Țsta e, poate, cel mai grav lucru cu puțință: lupta dintre palate a căzut atît de mult în derizoriu, încît nimeni nu se așteaptă



LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

la altceva din partea ocupanților lor. Nimeni nu mai crede că, într-o bună zi, premierul sau președintele, sau poate amîndoi, se vor deștepta și vor explica efectele creșterii salariilor, care sînt sursele de finanțare, pe cine avantajează, de fapt, tot acest circ. În 2004, cei doi foști aliați vorbeau de soluția imorală. Astăzi, ei au adoptat soluția umorală.

În atari condiții, pare aproape suprarealistă

tensiunea dintre cancelarul Germaniei, Angela Merkel, și președintele Franței, Nicolas Sarkozy. Cucoana s-a arătat ofensată de pupăturile pe care franțuzul i le aplică la fiecare întîlnire oficială. Diferențe culturale, s-a zis. Este exact povestea noastră cu aleșii. Cu un mic amendament: noi nu avem țaria să le spunem celor doi iubăreți ai nației că, atunci cînd ne sărută pe creștet, ne aduc mătreață la mînsardă.

LUCIAN AMARII A CÎȘTIGAT PREMIUL „SANDU FLOREA” PENTRU BD

JUP caută pentru benzile desenate editori curajoși și fără prejudecăți

Lucian Amarii, alias Jup, caricaturistul „Ziarului de Iași” și al „Suplimentului de cultură”, și-a adjudecat Premiul „Sandu Florea” pentru întreaga activitate, acordat în cadrul Salonului Internațional de Bandă Desenată de la Constanța, ce a avut loc între 24 și 26 octombrie. Cu această ocazie, JUP și-a lansat și primul album: *SuperCostel* (mai multe detalii pe www.supercostel.ro). Nu este debutul său editorial, colegul nostru avînd apariții de „special guest star” în volumele lui Cip Leșan și în *Voi n-ați întrebat, FĂRĂ ZAHĂR vă răspunde*.

Interviu realizat de
George Onofrei

tru suplimentarea tirajului, cu o editură, și vom vedea cum evoluează lucrurile.

De ce vine atît de tîrziu un produs editorial 100% Jup, în condițiile în care publicul fusese testat (cu succes) prin colaborări?

Tîrziu, fiindcă un astfel de produs necesită un efort mult mai mare decît în cazul cărților. Acolo e vorba de cîteva ilustrații, ce pot fi finalizate în cîteva zile ori o săptămîină, două. Pentru albumul de benzi desenate am avut nevoie de cîteva luni, de la concepție pînă la realizare. Multe dintre benzi au trebuit redeseinate pentru a se potrivi cu formatul albumului. Plus că diferitele mele responsabilități de la „Ziar” îmi înghit aproape toată ziua, așa că a trebuit să lucrez noaptea ori în week-end. Apoi tîrziu, fiindcă în cazul cărților am fost contactat de edituri pentru desene. N-a fost cazul și cu *SuperCostel* – nu m-a căutat nimeni (și nici nu m-am dus eu să caut una, din lipsă de timp, dar și fiindcă simt că nu-i interesează genul ăsta). Am considerat însă că sînt cîteva idei hazoase și desene pe măsură în benzile mele desenate și nu merită să rămîna îngropate într-o arhivă, așa că am decis să mă public singur. Am făcut tot eu și tehnoredactarea, iar cheltuielile de tipărire le-am suportat tot singur. Acum am niște discuții pen-

De ce contează (inclusiv pentru a primi premii) atît de mult „antologarea” BD-urilor?

Trofeul pe care l-am primit la Constanța mi-a fost acordat „pentru întreaga activitate ca desenator BD”, nu neapărat pentru albumul lansat cu această ocazie. La noi contează „antologarea” fiindcă nu prea avem trofee naționale care să premieze altceva decît „intreaga carieră”. Dacă ar exista, de exemplu, și un premiu de genul „Cel mai bun album al anului”, sînt convins că n-ar fi acordat în mod necesar unei antologii.

L-ai prezentat pe Costel la malul Mării. Cum l-ai caracteriza mai degrabă pe SuperCostel? Bahluian, dimbovițean, danubian, pontic?

SuperCostel este omul obișnuit de peste tot din România. Locuiește într-un apartament de bloc, împreună cu doi motani deloc angelici. Deși ajuns supererou, activitățile sale zilnice sînt preponderent normale și obișnuite. Spre exemplu, haina de supraom (ori, pentru exactitate, de supramotan) o îmbracă doar într-un singur episod din cele trei care apar în album. Bahluian ori dimbovițean? Mai degrabă bahluian, fiindcă sursele mele de inspirație sînt locale, dar nu cred că

nu s-ar simți bine și-n alt colț al patriei. Pînă la urmă nu-i important de unde-i de loc, ci că aventurile lui sînt și pe placul otenilor și al conștanțenilor.

Dacă *SuperCostel* s-ar fi căsătorit cu o pariziancă și s-ar fi mutat în Franța, ce ar fi luat cu el? Motanii sau moravurile?

Mi-e greu să cred că *SuperCostel* ar părăsi-o vreedată pe Veta. Dacă, prin absurd, s-ar întâmpla totuși să-i succedă mințile o franțuzoaică, ar lua cu el în Franța doar motanii. Greșală fatală, așa zice, fiindcă presimț că Arnold și Serioja, deloc încințați de cambambert-uri, ar pune la cale un complot prin care s-o discredeziteze pe proaspăta nevastă și să forțeze, astfel, întoarcerea la baștină a unui Costel dezamăgit de superficialitatea relațiilor maritale din lumea occidentală.

BD-ul e la mare căutare în străinătate, însă editorii români continuă să le considere un subiect tabu, nu cred că ele ar putea aduce bani. E o problemă de public sau de promovare?

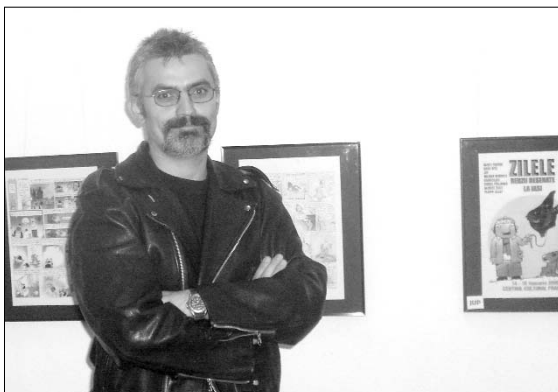
În Franța și Belgia, benzile desenate se bucură de un mare succes și acum, în epoca Internetului și a televiziunii. Cultura BD e bine înfiptă și acoperă toate genurile, dar și toate categoriile de vîrstă ale cititorilor. Iar dacă te-ai infestat de mic cu virusul ăsta, vei cumpăra BD și cînd devii adult. La noi e un cerc vicios: editurile mari nu sînt interesate de albumele de benzi desenate pentru că le consideră niște produse nevandabile și nedemne de atenția lor („noi aici producem cărți serioase, nu ne ocupăm de micșimauși”), iar publicul n-are de unde să știe dacă-i plac ori nu BD-urile din moment ce acest produs nu-i prezent pe piață. Soluția? Marketing agresiv și neconvențional, mai mulți autori, care să acopere toate genurile, scenarii mai bine adaptate publicului român și, mai ales, editori curajoși și fără prejudecăți.

Maestre, ce planuri de viitor aveți?

Planuri mai apropiate: să termin site-ul supercostel.ro, apoi să-i fac și-o variantă în engleză. Să fac și o traducere a albumului *SuperCostel* în engleză, iar apoi să-l tipăresc într-un oarecare tiraj. Planuri cu bătaie mai lungă: să continui aventurile lui SuperCostel, în noi albume. Păzeă, *SuperCostel* se întoarce.



Bandă desenată din volumul *SuperCostel*



JUP și-a lansat la Constanța primul album, *SuperCostel*, care conține trei povești desenate cu binecunoscutele personaje Costel, Veta, motanii Serioja și Arnold, prezentate în pagina de BD din „Monitorul de Duminică”

6 noiembrie
ora 20.30
Casa de
Cultură a
Studenților

Preț bilet: 5 RON

ritmuri exotice de blues
jazz și folk cu influențe
afro-braziliene

în concert

Tchekeka

Un eveniment:
CENTRE CULTUREL
FRANÇAIS
IASI

Parteneri media:
Radio Iași
Ziarul de Iași
Suplimentul
CULTURAL

24-FUN

www.supliment.polirom.ro

De-a lungul unui an, „Suplimentul de cultură“ v-a prezentat 12 artiști din zone diferite – film, literatură, teatru, arte vizuale, dans și muzică. Fiecare dintre aceștia a fost relevant pentru actualitatea culturală (reflectând, de altfel, fidel profilul magazinului nostru cultural).

Nu ne-am propus să vă oferim neapărat cele mai cunoscute nume dintr-un domeniu, ci uneori să vă familiarizăm cu unii dintre cei mai activi actori ai scenei culturale de astăzi.

Fiecare dintre artiștii asociați reprezintă un exemplu de reușită într-un mediu cultural nu tocmai emancipat. Discuțiile recente despre artă, în special cea vizuală, iscate de personaje precum Mihai Ungheanu, Adrian Păunescu sau chiar luările de poziție ale ministrului Culturii și Cultelor, Adrian Iorgulescu, ne-au demonstrat că adeseori ne iluzionăm nepermis de mult că sîntem pe drumul cel bun și că avem, într-adevăr, o cultură racordată la tendințele mondiale.

Dincolo de artiștii care lucrează în țară, am avut și un invitat plecat de multă vreme din România: este vorba despre Daniel Knorr. Oameni precum Knorr, care au dobîndit faimă la nivel european, reușesc în parte să ne pună pe o traiectorie corectă.

Campania se oprește aici, după un an. Mulțumim celor care a gîndit-o, Mihaela Michailov, precum și coordonatorilor: Diana Soare, Iulia Blaga, Anca Baraboi și Constantin Vică.

George Onofrei

„Artistul asociat“:

NOIEMBRIE 2007



ALEXANDRU SOLOMON

Un regizor de documentar care a „făcut știrea“ în noiembrie 2007 prin lansarea documentarului *Război pe calea undelor* despre Europa Liberă, prezentat în avanpremieră la Astra Film Fest, la Sibiu. Coordonatorul lunii: Iulia Blaga.

Despre *Război pe calea undelor*
„Am vrut să spun o poveste, și nu să fac istorie. Istoria, cred eu, nu poate fi cuprinsă într-un film. Cazul Europei Libere conține povestea relației de dragoste dintre ascultători și oamenii de la radio – pe de o parte – și, în sens invers, povestea relației de ură dintre cei de la radio și oamenii regimului. Această dublă poveste mi se pare fascinantă, pentru că se petrece pe orbește.“

DECEMBRIE 2007



DAN LUNGU

Cea mai recentă carte a sa, *Sînt o babă comunistă*, va fi ecranizată de Stere Gulea anul acesta. Unul dintre cei mai cunoscuți și traduși autori contemporani, în general tot mai dificil de găsit prin țară. Coordonatorul lunii: Diana Soare.

Despre publicul cărților sale

„În general, românii care îmi citesc cărțile se raportează la o realitate pe care au trăit-o ei înșiși, în timp ce străinii experimentează o lume exotică. Asta presupune tipuri diferite de lectură. Însă există și o categorie de cititori rafinați, care nu au patrie; ei nu urmăresc decît plăcerea estetică.“

IANUARIE 2008



FLORIN PIERSIC JR.

La sfîrșitul lunii noiembrie 2007, la Teatrul Metropolis din București, a avut loc premiera *Opposites Attract*, regizat de Florin Piersic Jr., creatorul unui spectacol de referință pentru zona *underground* – *Sex, Drugs, Rock&Roll*. Coordonatorul lunii: Mihaela Michailov.

Despre *Opposites Attract*

„Trebuie să mă intereseze foarte mult felul în care e scris textul și propunerea flexibilă din punct de vedere actoricesc. Să văd că piesa îi pune pe actori în ipostaze foarte diferite, că le deschide multe piste de joc. În momentul în care traduci un text, ai o relație foarte personală cu el.“

FEBRUARIE 2008



DANIEL KNORR

Knorr este unul dintre cei mai cunoscuți artiști vizuali din spațiul european. Mai puțin cunoscut publicului românesc, el a revenit cu proiecte în ultimii ani: în 2001, la Bienala „Periferic“ de la Iași și la Galeria Nouă, în 2006 la Studioul Protokoll din Cluj. Coordonatorul lunii: Constantin Vică.

Despre România în care s-a întors

„Această dezvoltare a creat o implozie la nivel social pe scară largă, punînd în pericol existența unei pătri de mijloc, neavînd posibilitatea de a-i oferi condițiile suficiente de muncă și trai. Un lucru care încă nu este dizolvat, cred.“

MARTIE 2008



MANUEL PELMUȘ

Performer și coregraf permanent interesat de implicațiile dansului în spațiul social și cultural românesc. Între 21 și 24 februarie a participat cu spectacolul *Still Lives*, creat împreună cu alți trei coregrafi, la Platforma Dansului German de la Hanovra. Coordonatorul lunii: Mihaela Michailov.

Despre ce nu i-a plăcut la școală

„Nu mi-a plăcut modelul (inspirație sovietică) de educație artistică, fără alternativă. Funcționam într-un sistem care produce executanți în loc să stimuleze gîndirea și creativitatea. Pînă la urmă, infantilizează... și mă enerva și faptul că erau foarte puține discipline din care să aleg.“

APRILIE 2008



LUNA AMARĂ

Au ieșit din *underground*, dar nu își doresc să fie o „trupă de stadion“. Nu sînt nici idoli, nici semize. Nu cîntă pentru popor, ci pentru cei care vor să-i înțeleagă. Coordonatorul lunii: Anca Baraboi.

Ce-i mai doare pe componenții Lunii Amare?

„Sînt destule lucruri care dor în jur: corupția care nu a scăzut, nesimțirea întregii clase politice, ignoranța și incultura din viața de zi cu zi a românului, emigrarea tinerilor și a elitelor culturale, șoselele (încercați să veniți cu mașina de la Cluj la Iași, pe sus, prin Bistrița, Vatra Dornei, Suceava, să vedeți ce fain e...), superficialitatea și prostia posturilor tv...“

retrospectiva campaniei

MAI 2008



GABRIELA ADAMEȘTEANU

Romanul *Dimineață pierdută*, care a apărut în 1983, va fi tradus în 2009 la Editura Europa din București, dar și la Random House Mondadori din Barcelona. Traducerea în franceză a romanului *Drumul egal al fiecărei zile* (1975), realizată de Marily Le Nir, a fost predată și este în lucru la prestigioasa editură franceză Gallimard. Coordonatorul lunii: George Onofrei.

Provizorat

În cadrul campaniei „Artistul asociat”, „Suplimentul de cultură” a publicat în premieră un fragment din romanul *Provizorat* de Gabriela Adameșteanu, aflat în lucru.

IUNIE 2008



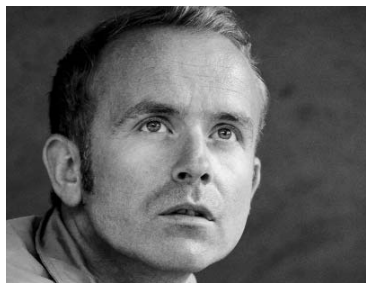
RADU MUNTEAN

Filmul lui Radu Muntean, *Boogie*, a avut premiera în România la Festivalul Internațional de Film „Transilvania” (TIFF), după premiera mondială la Cannes, în secțiunea „Quinzaine des Réalistes”. Coordonatorul lunii: Iulia Blaga.

Despre un lucru pe care nu îl va face niciodată

„Eu nu vreau să ajung vreodată să fac filme pentru că ele dau bine la festivaluri sau pentru că se caută acum un tip de film la Cannes, și eu trebuie să apăs pe butoanele alea care mă duc pe mine la Cannes. Nu o să fac asta niciodată.”

IULIE 2008



RADU AFRIM

Afrim e creatorul eroilor moi, copiilor din plastilină și bătrînilor ghiduși care se joacă de-a razna într-o lume hipersensibilizată. Afrim simte tare toată nebunia poveștilor noastre din realitatea imediată. Coordonatorul lunii: Mihaela Michailov.

De ce nu montează Shakespeare

„Nu mă interesează oamenii puternici. Nu simt nici fascinație, nici dezgust pentru ei. Nu empatizez cu vreun rege shakespearian, oricît de excentric ar fi el. Nu e parcela mea. Nu îmi trebuie nici un rege în C.V. Oricum, de cînd eram copil mic în orașelul meu, nu-mi săreau în ochi decît fragilii.”

Audio pe web

Evenimentele de la standul României de la Tîrgul Internațional de Carte de la Frankfurt pot fi ascultate integral pe www.supliment.polirom.ro și descărcate în format mp3.

» Lansarea seriei „Opere. Gabriela Adameșteanu” (17 octombrie).

» Dezbateră „Literatură și exil” (18 octombrie).

» Lansarea seriei de autor „Norman Manea” (18 octombrie).

AUGUST 2008



MATEI BEJENARU

El nu expune, el propune. Matei Bejenaru face critică socială în detrimentul capitalizării operei. A inventat o instituție, Bienala „Periferic”. E post-estetic și interdisciplinar. Matei Bejenaru e inventatorul de identități sociale. Matei Bejenaru e o excepție. Coordonatorul lunii: Constantin Vică.

Despre lipsa instituțiilor

„Scena de artă contemporană din România este într-un proces de schimbare și maturizare, afectat în continuare de lipsa instituțiilor. Este un interes mult mai mare din exterior pentru ceea ce se produce local, interes care trebuie privit în contextul integrării României în lumea vestică.”

SEPTEMBRIE 2008



URMA

Azi o ascuți și nu e. Urma a apărut în 2003, iar în urmă cu doi ani a dispărut. Anul trecut a scos însă un nou album, *Trend Off*. „Now let's all pray for a miracle. Maybe God has Urma on its iPod.” Coordonatorul lunii: Anca Baraboi.

Mani Gutau, vocalistul trupei:

„Urma nu a fost niciodată o trupă de nișă. E o muzică pe care o ascultă cu drag și părinții mei, care au crescut probabil cu Adriano Celentano și Anda Călugăreanu. Nu știu cit vînde o trupă de nișă, și fără să fiu ipocrit, aspectul vînzării a fost cel care m-a interesat cel mai puțin în periplul meu muzical.”

OCTOMBRIE 2008



MIHAI MIHALCEA

Mihai Mihalcea nu are morgia directorilor de instituții din România. Poartă blugi și nu folosește stereotipurile funcționarilor culturali. A reușit să facă din Centrul Național al Dansului, al cărui director este, un spațiu conectat la arta contemporană inter-națională. Coordonatorul lunii: Mihaela Michailov.

Cine nu-și găsește liniștea

„M-aș bucura dacă am scăpa de duplicitate, dacă vîntorii de granturi și cei care nu mai pot dormi fără Nobel s-ar relaxa. Morocănoși, justițiar și moralisții să-și găsească liniștea alături de cei dezinhibați care vor provocarea și noul cu orice preț.”

Ediția electronică a revistei noastre (www.supliment.polirom.ro) găzduiește site-ul Festivalului Internațional de Literatură București: www.supliment.polirom.ro/filb.

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE LITERATURĂ
Ediția I
29-31 octombrie 2008
ora 18.00
MUZEUL ȚĂRANULUI ROMÂN
CLUBUL ȚĂRANULUI
Șosea Kiseleff, nr. 3

DESPRE PROGRAM

DESPRE PROGRAM
AUTORI
CATALOG
PRESĂ
PARTENERI
CONTACT



POLIROM

REGIZORUL LAURENȚIU AZIMIOARĂ, DIRECTOR AL THÉÂTRE DE L'ORME, SINGURUL TEATRU CREAT DE UN ROMÂN LA PARIS

„Teatrul ăsta e o boală, nici nu știu d

„Românii nu vin pentru că nu știu că directorul teatrului parizian e român”, spune într-o doară Laurențiu Azimioară, dar și vorbele astea fac parte adînc din extraordinara energie comunicativă cu care te întîmpină, în pragul unui aparent banal subsol de imobil din arondismentul 19 al Parisului, un domn distins, fără vîrstă. La Théâtre de l'Orme, înființat în 2002, vin de obicei francezi, americani, spanioli, englezi, toate națiile care, alegînd într-o seară o reprezentație din cele cîteva sute cîte oferă Parisul în fiecare săptămînă, pleacă răvășiți, după un spectacol trăit foarte aproape de inimă, în teatrul românului, nu mai larg decît căușul palmei. Regizorul și profesorul Laurențiu Azimioară a plecat din România în anii '80, împreună cu soția sa, actrița Ada d'Albon, și cu băiețelul lor, Ion, atunci în vîrstă de trei ani: a lăsat în urmă spectacole de referință și generații de mari actori, a luat cu sine o periută de dinți și știința sa de șaman al teatrului. Dacă ar fi ales ca destinație Anglia și destinul ar fi vrut-o, bărbatului acesta curtenitor, rafinat, deschis i s-ar fi potrivit titlul de „sir”, fie că ar fi fost sau nu înnobilit de regină. A ales însă Franța, unde se pierd în secole trecute obîrșiile princiere ale soției, înrudită cu Bourbonii și Aragonii. Ilustra genealogie e livrată anecdotic, adevăratul blazon strălucește deodată într-o clipă de teatru intens: printr-un gest care face cît un discurs întreg, Ada d'Albon te face să vezi aieva un fir de păr inexistent care stînjenește privirea și alungă o amintire tragică... Și nu e decît începutul spectacolului *Savannah Bay* de Marguerite Duras, pus în scenă de Laurențiu Azimioară cu Ada d'Albon și Liana Fulga la Théâtre de l'Orme, singurul teatru înființat de un român, din cele 130 cîte există la Paris. Magia e totală: odată ce am coborît în subsolul fostelor băi publice din estul Parisului, între perdele de pluș roșu și afișe originale ale unor spectacole de referință în România, mi-am dat seama că omul acesta ar fi creat la fel în orice alt colț de lume, răvășind alte suflete de spectatori, indiferent de originea lor. Destinul face ca, la 73 de ani, Laurențiu Azimioară să se afle, prin teatrul creat, la un nou început de drum, la Paris. Așadar „Merci beaucoup et bonne route, sir Laurent!”.



Actrița Ada d'Albon și regizorul Laurențiu Azimioară au plecat din România în anii '80, împreună cu băiețelul lor, Ion, atunci în vîrstă de trei ani

Interviu realizat de
Cristina Hermeziu*Care este istoria tînărului Théâtre de l'Orme?*

În acest loc era Casa Jandarmilor din estul Parisului, băile lor publice. Cînd am preluat acest spațiu, era apă pînă mai sus de gleznă. A devenit o sală de spectacol polimorfă, cu pînă la 100 de locuri. Prin anii '40-'50 spațiul a fost luat de cinematografia franceză, și se spune că Jean Gabin a turnat un film aici. Cartierul e foarte burghez, plin de vile și grădini. În colțul străzii locuia Jacques Brel. Edith Piaf locuia la a treia stradă.

Vorbiți de acest teatru ca de un copil pierdut și în sfîrșit regăsit...

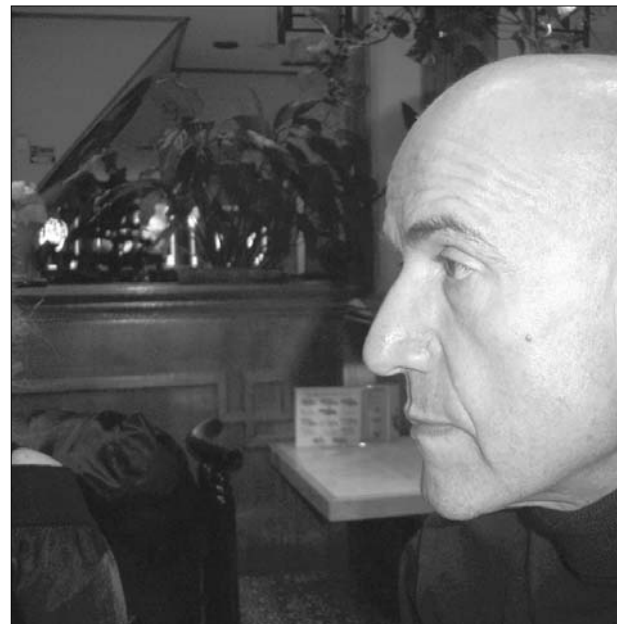
Teatrul ăsta e o boală, nici nu știu dacă e o mîndrie, e poate o timpenie. Eu și soția mea, Ada d'Albon, o ființă extraordinară, am renunțat la tot pentru asta. Aici au avut loc concerte de muzică clasică, piese din dramaturgia greacă, Shakespeare, literatură americană. Sintem și o școală de teatru. De anul acesta avem două secțiuni: de actorie și una de cîntec, „les mardis chantés”. Una din vocile cele mai fantastice ale Franței, Camille, s-a format cu noi aici. Ea zice teatrului „catedrala mea”. Apoi Rona Hartner, genială, a jucat aici un spectacol de 40 de ori, cu o trupă de lăutari țigani. În curînd va ieși și un disc. Olga Tudorache, pe care o cunosc de cînd a debutat, a venit de mai multe ori și a văzut aici spectacole. Ea e singura mea legătură pe care am păstrat-o cu țara. E mai mult decît prietenă, sintem frate și soră.

De ce-ați plecat din România în 1981?

E foarte complicat. Eram profesor la Institutul de Artă Teatrală, deschisem Teatrul Național cu *Medeea* în '74, cu Irina Răchițeanu. Am lucrat cu actori ca Amza Pelea, Cotescu, Balănuță, Cozorici, o generație întregă. Rodica Tapalagă a jucat doi ani în *Unchiul Vanea* de Cehov. Prin ziare se spunea: așa cum vă duceți la Paris să vedeți Turnul Eiffel, mergeți și o vedeți pe Olga Tudorache în *Premiera* de Cromwell în regia lui Laurențiu Azimioară. Am dat mulți actori care se pare că fac o carieră excepțională. În clasa mea a fost o fetiță excepțională pe care am iubit-o foarte mult: Adriana Trandafir. Pe timpul lui Ceaușescu a spus într-o emisiune că ea a fost eleva lui Laurențiu Azimioară. Nu era voie să se spună, pîrîndu-se că eram fugit. Eu nu am fugit, cu am plecat oficial. Dar n-am vorbit prost niciodată de țara mea. A fost o ruptură. Am pus un punct pe motive morale, spirituale, politice, religioase.

Nu se întrezărește nici un regret în vorbele dvs.?

Nu. Familia mea a suferit enorm. Tata era reprezentant al cultului evanghelic din București, a tradus Biblia în anii '20. Pe timpul hitlerismului spuneau că sintem comuniști, pe timpul comunismului venea tot timpul poliția să caute nu știu ce



prin cărți. Un frate a fost zece ani închis pentru că ar fi spus că flota americană este mai puternică decît flota sovietică. S-a întors din pușcărie fără dinți. Nu ieșisem încă din România, dar nu mai puteam suporta umilințele. Nici nu conta că aveam șofer, bucătăreasă sau femeie de menaj, mi-am zis: chiar gunoier să ajung și tot plec. Și nici după 28 de ani nu regret. Eu am 73 de ani, nu mai am timp să visez cai verzi pe pereți. Toată acumularea din viața mea a condus la acest teatru în care în fiecare seară sînt zeci de oameni ce plîng de emoție. Nici nu poți să-ți imaginezi fericirea, dragostea, entuziasmul publicului.

Sînt 130 de teatre la Paris. E o metropolă care incurajează înființarea teatrelor?

Eu nu am nici o subvenție de la statul francez. Trebuie și aici să găsești o cale de compromis vizavi de casa de producție, de o actriță care face mofturi. E aceeași porcărie sau aceeași minune. Eu m-am izolat în acest turn al meu, nu de fildes, ci de vis. Dumnezeu m-a ajutat să-l fac. Dacă sînt sîrac e și din pricina României.

În ce sens?

În Franța am ținut conferințe despre Shakespeare sau teatrul contemporan la un castel al Annei de Bretagne, unde funcționa un Centru Cultural privat și unde veneau Mitterand, Pierre Boulez, Chirac, mari șefi de întreprinderi, cele mai mari bogății din Franța. Eram bine plătit, am dat un concurs pentru asta prin '84. Apoi am făcut o școală de teatru și mi-am cîștigat pîinea împreună cu soția mea. În 1998 statul francez m-a obligat să ies la pensie, recunoscîndu-mi-se vechimea din România. Mi s-a spus: „21 de ani ați

lucrat în România, dar românii sînt lenți, o să așteptați actele vreo 4 luni”. Au trecut zece ani și tot nu s-a rezolvat nimic.

De ce?

În România, de la Casa de pensii mi s-a spus: „Cazul dvs. e mai sus de puterea noastră”. Ce-nseamnă asta, doamnă, e o pensie... De curînd a fost la Paris domnul Tăriceanu, soția mea s-a dus la Ambasadă și i-a înmînat o scrisoare. E o relație teribilă cu România.

Ce a făcut domnul prim-ministru cu scrisoarea dvs.?

A băgat-o în buzunar. Era în aprilie. N-am primit nici un răspuns.

Franța v-a primit ca pe un star?

Deloc. În epocă m-am întîlnit cu ministrul Culturii, un socialist. Mi-a spus: „Veniți dintr-o țară socialistă într-o țară socialistă”. Eu făcusem actele sub Valery Giscard d'Estaing, mai înainte, deci era dreapta la putere. Cei care au urmat au fost niște nemernici. Am trînit ușa la acest ministru și am spus că în viața mea nu mai vreau nimic de la ei. Nu mă dusem să cer, ci să mă pun în contact cu o structură pe care nu o cunoșteam. Eu fiind cetățean francez, prin soția mea, Ada d'Albon, de origine franceză. Dacă Franța ar fi fost regat, vărul ei ar fi fost regele Franței. Giscard d'Estaing, care făcea și el pe nobilul, ne făcuse o intrare mai bună.

Cu Ada d'Albon, actriță, v-ați cunoscut și v-ați căsătorit în România. Cum

„dacă e o mândrie, e poate o tîmpenie”



„PENTRU ROMÂNII, TEATRUL E O SUFERINȚĂ”

Laurențiu Azimioară e dedicat teatrului de 50 de ani. Apropierea de teatru cum a venit?

Tata și mama erau prieteni cu mama lui George Vraca. Un frate a fost botezat de Ion Manolescu, un mare artist care a jucat la Național. Când aveam 14 ani știam că am să fac teatru. Tatăl meu era prieten cu preotul Nae Popescu, tatăl lui Mihai Popescu, cel mai mare actor din toate timpurile, mort în '53, azi e uitat. O mătușă își făcuse studiile la Paris, doamna Maria Burdea, mare acțrită a Teatrului Național. Îi vedeam pe Mimi Botta, descopeream pe Madama Buzescu. Era o determinare de adolescent. Eu n-am iubit deloc școala, dar eram tot timpul primul. Detestând, învațam ca să nu am probleme. Am avut un bacalaureat pe țară printre primii. Mi s-a dat voie să aleg. Cineva mi-a zis să devin ambasador, la o

școală de diplomați. M-au respins, fratele era deținut politic. M-am pomenit că nu mai am ce alege. Am dat la chimie-biologie, poate pentru că tatăl îmi spusese la un moment dat: „Tu trebuie să descoperi leacul împotriva cancerului”. N-am terminat studiile, am abandonat în anul trei, îi făceam pe toți să ridă la cursuri. Am dat concurs la teatru și am intrat pe loc.

Părinții cum au primit vestea?

Tata a aflat întâmplător, când eram în anul 3. Îi spusese mamei, dar ei îi era frică, tatăl era foarte autoritar. Ca să pot vorbi cu el trebuia să cer audiență cu două săptămâni înainte. M-am apropiat foarte tîrziu de el. Faptul că am făcut teatru îl jena. „Da, ești și profesor, dar dai lecții ca alții să devină măscărici”, spunea, asta era un pic dur. Dar am desco-

perit apoi, după ce a îmbătrînit, el a murit la 91 de ani, că avea o încredere enormă în mine.

Profesorul de teatru s-a expatriat în Franța. Cum funcționează școala de teatru pe care ați înființat-o la Paris?

Școala de teatru e un univers de creație. Există două structuri: una condusă de Ada d'Albon, teatru clasic, creație pe texte de Shakespeare, Cehov, Euripide și autori de astăzi, de exemplu Sarah Kane. Cei care vin la cursuri au între 18 și 35 de ani. Ei se profesionalizează cu noi și apoi intră în spectacole. Cealaltă structură îmi aparține. M-a inspirat și determinat Rona Hartner. Am deschis un atelier asupra vocii umane: respirație, culoare de voce, timbru, textură. Fiecare membru are un reperoriu francez, fie jazz, fie liric. Sînt și persoane care cîntă la

instrumente. E o emulație între ei care ajunge la creație. Avem acum un spectacol susținut de o acțrită de origine română, Liana Fulga, care cîntă 13 cîntece din universul lui Bourvil, acompaniată la chitară de Ingrid Mourier. Se ajunge la o uitare de sine nemai-pomenită. Asta mă ține într-o permanentă euforie juvenilă.

Oricine poate deveni actor?

Absolut oricine, dacă este motivat de ceva profund care poate să nu aibă nimic de a face cu dorința de a fi pe scenă. Poate să fie un interes terapeutic. A venit la școala noastră strănepoata marchizului de Sade. A făcut teatru pentru ea. A jucat în două-trei piese. Viața a chemat-o spre alte obligații, dar n-a putut părăsi teatru. A devenit critic dramatic!

Ce diferență există între actorul român și actorul francez?

Pentru români, teatrul e o suferință. Actorii români joacă din măruntaiele lor. Francezii joacă epidemic. Dar asta nu-i împiedică să ajungă mari actori.

Ce nu știe lumea despre dvs. și ați vrea să știe?

Aș vrea foarte mult ca prin teatrul meu lumea să se apropie de cultura română. Eminescu e foarte prost tradus, infam. Când am făcut spectacolul cu Rona Hartner – ea e o fată genială –, a cîntat numai în românește în fața publicului francez, american etc. Prin felul în care a interpretat-o pe Maria Tănase, limba, talentul ei, totul era emoție. Am întrebat publicul: „V-ar interesa să facem o traducere?”. Nici vorbă.

a ajuns vara unui posibil rege al Franței în România comunistă?

Familia d'Albon este înrudită cu Bourbon și d'Aragon din care se trage și Ludovic al XIV-lea. În timpul revoluției franceze au fost doi veri care s-au duelat pentru o femeie. Acest domn d'Albon și-a ucis rivalul, un d'Aragon sau un Bourbon. A fugit la Viena, apoi la Petersburg și de acolo urmașii săi în România, la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Tatăl soției mele, Ion d'Albon, a fost o persoană extraordinară: cel mai important medic homeopat din București, un intelectual, un filosof. În tinerete a fost consul la Vatican, la Paris, la Praga, unde s-a născut soția mea. În '47, când Ada avea trei ani, el a revenit în țară. Dar tot timpul a vrut să-și regăsească sursele. Părinții Annei d'Albon au obținut plecarea în Franța în 1977.

A urmat aventura plecării dvs. Autoritățile comuniste v-au spus „Drum bun”?

Am fost dat afară din facultate. A trebuit să fac o scrisoare de renunțare la tot. Am devenit apatrid. Așteptam actele. Giscard d'Estaing, foarte gentil, ni le-a făcut imediat. Am plecat, dar n-am avut voie să luăm decît o periuță de dinți și ce aveam pe noi. Și aveam cea mai frumoasă casă din București. Sora mea mi-a povestit apoi și eu am plîns: cînd mergeai la Casa Poporului și deschizi ușa, de fapt acolo era ușa de la casa mea. Pe strada Vinicențiu Babeș, nr 9. Se poate reconstitui. Au dărmat tot cartierul, bineînțeles... Aveam o casă cu scară interioară, cu ziduri albe, ca-ntr-o mină-tire. Aveam 30.000 de volume de cărți. Îmi treziți istorii fabuloase, aproape niște coșmaruri... Am avut Tonitza, Pătrașcu, Tintoretto...

Ați trăit și ați creat în două culturi și în regimuri politice diferite. Cit de mult se lasă arta contaminată de mediu?

Pentru artiști, comunismul a fost o perioadă benefică. Am să vă explic de ce. Sigur, trebuia să faci propagandă, deci compromisuri. Să vorbim însă despre excelență. Eu am avut această șansă să fac la Teatrul Mic *Unchiul Vanea* de Cehov în doi ani, cu Poli Bălănuță, Olga Tudorache, Rodica Tapalagă, Octavian Cotescu, Tatiana Iekel, parcă descopeream teatrul împreună, înțelegeți? Comunismul nu mai exista. Dar să mă înțelegeți bine: nu e nimic mai abominabil ca totalitarismul instaurat de comunism. Acum toate teatrele au greutăți, chiar și aici. Opera Garnier se plînge că nu mai primește subvenții, totul e pe sub mînă, prin relații, o viermuială teribilă.

Teatrul creat la Paris este rentabil?

Nu. Încălzire, energie electrică, impozite fac pe lună trei mii de euro de cheltuieli. Dar sînt printre cei puțini total liberi. Eu fac ce vreau. Nu-mi impune nimeni nimic. Acum am în repertoriu și lucrez la un concept Duras. Pentru mine, Duras e precum Racine. Fiecare fonemă, conștient sau inconștient, este un act tragic. Eu am pus în scenă și Fedra, și Andromaca, și alții. Însă Duras intră într-un soi de nebulie pa-

toologică pe care o transformă într-un dezmăț teatral. Am ales trei piese. *Savannah Bay*, *L'amante anglaise* și *Le Shaga*. E o parte evolutivă, ca geneza Biblei, simți cum se creează existența și pas cu pas ajunge munte. Cum să trăiești fără asta? Pentru vara care vine continui un festival al teatrelor care propun texte inedite. Nu e vorba doar de teatru, ci de un soi de „spectacle vivant contemporain” care poate îngloba muzică, operă, pantomimă. Deja am contacte din Thailanda, Australia, Anglia, Suedia. Aștept și România...

De ce credeți că lumea are nevoie de această vibrația care este arta?

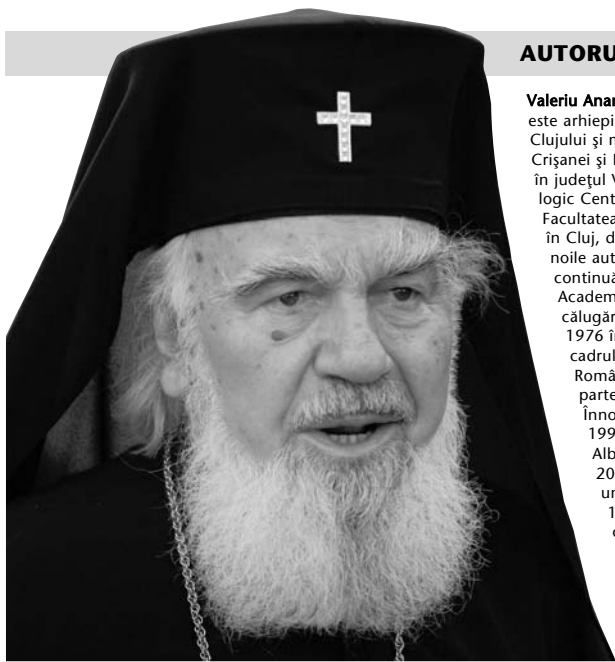
Eu sînt creștin și cred că există o spiritualitate în fiecare dintre noi, indiferent de persoană: cel care traversează strada are aceeași valoare ca mine. Arta, mai ales teatrul, redimensionează această vibrație umană. Am văzut enorm de multe spectacole în Franța. Nu toate ajung la această vibrație. Spectatorul trebuie să plîngă, să ridă, să se schimbe, dar nu e tot timpul o metodologie, îi spun: „Acum îl fac să ridă, să plîngă”. Este un tot. Faptul că am dublă cultură e o șansă nemaipomenită. E nevoie apoi de timp, un teatru începe să existe după cinci, zece ani. Nu ne comparăm cu Comédie Française care există de trei secole. Noi existăm de cinci ani.

» **Pentru artiști, comunismul a fost o perioadă benefică. Am să vă explic de ce. Sigur, trebuia să faci propagandă, deci compromisuri. Să vorbim însă despre excelență. Eu am avut această șansă să fac la Teatrul Mic *Unchiul Vanea* de Cehov în doi ani, cu Poli Bălănuță, Olga Tudorache, Rodica Tapalagă, Octavian Cotescu, Tatiana Iekel, parcă descopeream teatrul împreună, înțelegeți? Comunismul nu mai exista. Dar să mă înțelegeți bine: nu e nimic mai abominabil ca totalitarismul instaurat de comunism.**

Producător: UNITER
 Finanțator: Ministerul Culturii și Cultorilor, Primăria Municipiului București
 Co-producător: TVR
 Producător asociat: BCR
 Partener de tradiție: Radio România, Radio 99.9
 Sponsor principal: SONY
 Partener online: JURNALUL Gândim la fel.
 Partener asociat: net
 Eveniment recomandat de: JURNALUL Gândim la fel.
 Parteneri media: 107.3 CULTURAL, România liberă, Timpul liber, DILEMAVECHE, 24-FUN, Gândim la fel.
 Parteneri online: JURNALUL Gândim la fel., LiterNet.ro, HotNews, Student

Valeriu Anania – Memorii

Scrise cu remarcabil talent de povestitor, *Memoriile* lui Valeriu Anania acoperă o lungă perioadă, din anii '30 ai epocii interbelice, când, adolescent fiind, frecvența cursurile Seminarului Teologic Central din București, și pînă în 1993, când este ales arhiepiscop. Avem astfel panorama unor epoci și regimuri politice diverse din istoria României, odată cu imaginea completă a biografiei autorului, de la adolescență și tentațiile legionare conjuncturale la rolul jucat în tentativa de retragere din funcție a Prea Fericitului Teoctist și alegerea lui Daniel ca mitropolit al Moldovei, în 1990. Memoriile au inserturi de jurnal și sînt redactate în două etape: o primă parte pînă la întoarcerea din SUA, în 1976, iar o a doua parte după 2001, când autorul recuperează mai vechiul manuscris. „Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment care face parte din capitolul „Din nou, pe brînci, nella città dolente” și care redă un episod din desfășurarea anchetei la care a fost supus Valeriu Anania în timpul arestării sale în iunie 1958.



AUTORUL

Valeriu Anania (IPS Bartolomeu Anania) este arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului și mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. Născut în 1921, în județul Vilcea, absolvă Seminarul Teologic Central din București. Se înscrie la Facultatea de Medicină și la Conservator în Cluj, de unde este exmatriculat de noile autorități comuniste. Ulterior, își continuă studiile de teologie la Academia Andreiană din Sibiu. Se călugărește în 1942, iar între 1966 și 1976 îndeplinește diferite funcții în cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America. În 1990, face parte din Grupul de Reflecție pentru Înnoirea Bisericii. Arhiepiscop din 1993, devine mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului în 2006. A publicat numeroase volume de literatură (debut în 1936, în revista „Vremea”), obținînd Premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor în 1982. Dintre lucrările religioase, amintim *Filele de acatist* (1976) și o ediție jubiliară a *Bibliei* (2001) în îngrijirea sa.

– Fragment –

După mai multe încercări de o parte și de alta, ancheta s'a concentrat asupra relațiilor mele cu Radu Gyr și a „ajutoarelor” pe care i le dădusem acestuia. „Ajutorul legionar” era socotit una dintre cele mai vii și mai acoperite activități reacționare. Definiția era foarte largă; ajutorul putea fi material sau moral, bani, mâncare, găzduire, în genere orice fel de asistență, chiar un sfat, o îndrumare socială și, pînă la urmă, simplul fapt că între doi sau mai mulți presupuși legionari ar fi existat o legătură cit de cit. Ancheta nu părea deloc interesată de faptul (sau explicația) că între mine și Radu Gyr existase o legătură – și o prietenie – nu de la legionar la legionar, ci de la scriitor la scriitor sau, în ultimă instanță, de la om la om. König era informat – și destul de bine informat! – că Gyr băuse și mîncase în casa mea, că-i dusesem cadouri la spital, că intervenisem la Arhiepiscopie pentru reîntrirea lui în literatură, că „activasem” pentru supraviețuirea și infiltrarea lui în societatea socialistă.

În sufletul meu începeau clătîmirile, unele prăbușiri. De unde știa Securitatea attea amănunte? Reveneam în celulă, îmi scormoneam amintirile, le confruntam cu dosarul și-mi descopeream prietenii în teancul de file pe care ancheta-torul le tot răfoia și după care conducea interogatoriul. Și dacă acești prieteni au spus, pe ce cale au ajuns să spună? Ca agenți informatori, sau fuseseră și ei arestați și siliți să mărturisească? Gîndurile acestea îmi întunecau zilele, uneori și nopțile. Capitolul acesta, al lui Radu Gyr, a durat, cred, vreo două-trei săptămîni; nu tăgăduiam că l-am asistat pe poet în unele trebuițe, dar nu recunoșteam niciunul ca aceasta ar fi avut cumva semnificația unui „ajutor legionar”. Dar nici nu era nevoie de recunoașterea mea. Anchetei îi trebuiau doar fapte recunoscute; calificarea faptelor îi aparținea Securității, procurorului, tribunalului.

Momentele cele mai grele într-o anchetă penală sînt acelea în care trebuie să vorbești nu despre tine, ci despre alții. Din clipa în care îți se pare că ai fost implicat într'un delict oarecare, orice mențiune de nume proprii poate însemna implicarea acelor persoane în cauza ta, arestarea, anchetarea și condamnarea lor. Cu toată legea secretului, König nu mai făcea o taină din aceea că foarte mulți inși din

Patriarhie fuseseră arestați, dar eu nu ști-am dacă trebuie să-l cred sau nu. Doar mai tîrziu aveam să aflu că în aceeași noapte de 12/13 iunie mai fuseseră ridicați părințele arhimandrit Sofian Boghiu, părințele protosinghel Felix Dubneac, ieroschimonahul-scriitor Daniil Sandu Tudor, profesorul Codin Mironescu; ceva mai tîrziu, arhimandritul Grigore Babuș, preotul profesor Dumitru Stăniloac, profesorul Teodor M. Popescu. Toți aceștia, mai de aproape sau mai de departe, erau legați de patriarh și Patriarhie, erau oamenii Bisericii, iar numele lor apăreau destul de des în întrebările lui König sau mențiunile veninoase ale lui Enoiu. Și iată că acum, la un moment dat, mi se puneau întrebarea dacă și cit l-a ajutat patriarhul însuși pe Radu Gyr. Era pentru prima oară cînd numele lui Justinian era implicat direct în anchetă. Am tăgăduit. Negețam într-o anchetă la Securitate e aproape o obligație morală a celui întrebant, și ea durează fie pînă la epuizarea rezistenței fizice, în caz de tortură, fie în fața unor evidențe zdrobitoare pe care anchetatorul îl te pune în față. (În cazul din urmă, unui preot i se face și cuvenita morală: – Păi cum, părinte, așa scrie la sfînta carte, să minți? Și vă săparați pe noi cînd vă spunem ipocriții!). König m'a tîrșit cu o droaie de amănute asupra timpului și modulului în care eu primisem pachete cu alimente din camera patriarhului și i le transmisesem lui Gyr. Firește, n'am mai putut tăgădui faptele, dar am dat o explicație: Patriarhul obișnuia ca la marile sărbători și în special la Crăciun și la Paști – să ofere membrilor familiei lui și colaboratorilor mai apropiați pachete cu alimente și vin. Printre aceștia mă număram uneori și eu, dar niciodată nu eram înștiințat din vreme și-mi făceam, ca de obicei, propriile mele cumpărături și pregătiri cu două-trei zile înainte. Cadourile patriarhului se distribuiau doar în ajunul sărbătorii respective, așa încît pachetele ce-mi reveneau îmi erau un plus cu care nu aveam ce face, deoarece îmi făcusem deja cumpărăturile. Așa m'am hotărît ca, la rîndul meu, să le ofer unuia care are lipsă de asemenea bunătăți și i le-am dat lui Radu Gyr. Așadar alimentele proveneau, într'adevăr, din camera patriarhului, dar ele îmi aparțineau și, ca atare, eu și nu patriarhul era autorul acelor daruri. Dacă uneori i-am dat lui Gyr să înțeleagă altfel (date fiind calitatea alimentelor și ambalajul), a fost

SEMNAL



Virgil Duda, *Ultimele iubiri*, colecția „Fiction Ltd.”, Editura Polirom, 544 de pagini, 44.95 lei

Frescă plină de pitoresc a Tel Aviv-ului contemporan și a comunităților sale de imigranți din toate colțurile lumii, romanul lui Virgil Duda are ca fir călăuzitor pasunea tirzie dintre economistul Radu Glasberg și seducătoarea Marieta, femeie de afaceri de succes și onorabilă mamă de familie. Cei doi împărtășesc, pe lîngă erotismul debordant, amintirile studenției comune bucureștene, în care relația lor debutase strict carnal. Însă singurătatea, desțărarea și bătrînețea care se apropie îi potențează bărbatul iluzia unei mari iubiri...

„Virgil Duda este unul dintre cei mai importanți prozatori români de azi.” (Mircea Iorgulescu) „Cititor atent, fin și afîn al lui Gogol, Caragiale, Thomas Mann sau Mihail Bulgakov, Virgil Duda se numără printre pușinii care mai știu astăzi la noi să introducă un diavol, un demon în literatură, bineînțeles pe furis, fără s-o recunoască, prefăcîndu-se definitiv cantonați în banalitatea existenței cotidiene.” (Valeriu Cristea) „Este o plăcere să-l citești pe Virgil Duda. El știe întotdeauna să pună întrebările esențiale, cele capabile să îl conducă pe cititor spre marile revelații.” (Tudorel Urian)



Danilo Kiș, *Suferințe timpurii*, traducere din limba sîrbă de Mariana Ștefănescu, colecția „Biblioteca Polirom. Seria de autor «Danilo Kiș», Editura Polirom, 176 de pagini, 34.95 lei

„Visător și naiv, Andr as S am este un martor inocent, care încearcă să-și păstreze candoarea copilărească în timpul dezintegrării atocuprinzătoare a societății și naturii umane. Deși povestirile cuprinse în acest volum sînt lirice, dovedind talentul poetic al lui Kiș, ecouri ale spaimei, suferinței, autoamăgirii și deziluziei se îngrămădesc în mîntea lui Andi, pe măsura ce Kiș modelează un cadru prin care să privească evenimentele cutremurătoare ce rămîn stranii, fascinante, de neuitat.” (Review of Contemporary Fiction) „Există pușini scriitori în opera cărora fiecare cuvînt este important. Danilo Kiș (1935-1989) este unul dintre aceștia. Adevărat intelectual, pasionat de idei și cu un spirit imaginativ, el a sîrșit printre scriitorii europeni ai generației sale deopotrivă ostilitate și admirație profundă.” (Nadine Gordimer)

numai spre a nu-l face să se simtă cumva umilit. König mi-a ascultat explicația și a consemnat-o, apoi m'a privit cu niște ochi care oscilau între admirație și ură.

Doar la Aiud aveam să aflăm, din contactele cu doctorul Ștrbulescu și alții, că Securitatea îmi căuta un „lot” în care să mă implic și să mă trimită la tribunal. O vreme figurasem în lista „lotului Gyr” (Ștrbulescu îmi văzuse numele acolo), dar pesemne că anchetatorii s'au răzgândit; în „lotul Gyr” eu nu puteam să fiu decît mai pe la coadă, iar ei îmi căutau un loc de frunte, pentru un proces cu răsunet. Ancheta s'a concentrat apoi asupra grevei de la Cluj, din 1946, pe care ținea cu orice preț să o prezinte drept acțiune legionară condusă de un legionar. Documentele vechi de la dosar (le vedeam pe masă îngălbenite de vreme) păreau a nu ajuta prea mult. Erau acolo și discursurile mele de la Colegiul Academic, stenografiate probabil de agenții strecurate în sală; nici din ele nu transpira vreună atitudine legionară. Doar la Ploiești, citindu-mi dosarul înainte de proces, aveam să mă lămuresc că declarațiile lui Nicolae Petrașcu și Nistor Chioreanu (conducătorii organizațiilor legionare subterane ale acelor vremi) îi fuseseră Securității imposibilă catalogarea grevei de la Cluj sub semnul Gărzii de Fier. Au renunțat.

Cînd să fi fost? prin octombrie? prin noiembrie? Pierdusem noțiunea timpului și nici acum n'o pot restaura. În după-amiaza aceea avusesem anchetă lungă, plină către ora stingerii, și refuzam cu îndărătnicie să-mi recunosc „instigația” de la Tirgoviște-Viloforta. Enoiu venise de citeva ori în camera de anchetă și șușotise ceva cu König. Într'un tîrziu a intrat acolo un sergent, mi-a pus, ca de obicei, ochelarii negri, dar am băgat repede de seamă că în loc să mă duc la celulă (știa drumul atît de bine, numărul exact de pași în fiecare direcție) mă purta pe niște coridoare necunoscute, apoi am coborît pe o scară.

Cînd mi s'au luat ochelarii, mi-am dat seama că mă aflăm în camera de tortură. Încă de pe scară auzisem un vîjîit sinistru; era injectorul de păcură al sistemului calorific; acum aveam nu numai în urechi acel vîjîit, care crescuse enorm, ci și în fața ochilor flăcările ce țșneau din injector, ca într'o gură de

iaid, năpustindu-se spre cazan. Camera de tortură se afla deci la subsol, în centrala termică a clădirii.

Mi s'a poruncit să stau jos, pe podeaua de ciment. Erau acolo Enoiu, König, un ofițer bălan, cu pistriul, despre care auzisem că e „șeful bătailor”, și un alt ofițer în care am bănuit – iarăși de prin auzite – un medic. Aceștia ședeau în dreapta mea. Din stînga am auzit o voce puternică, rînjind a batjocură:

– A-hăă, asta e cu barbă!

Era o namilă de om, de peste doi metri. Doar în pantaloni și maiou, își arăta pulpele brațelor, groase, cu mușchi puternici, și trăsnea demonstrativ o vergea pe nu știu ce, masă sau altceva. Cu el mai erau doi, nu tot atît de voioici. Acesta trebuia să fie faimosul Brînzaru, mi-am zis, bătușul profesionist al Securității, care chinuse generații de osîndiți. Am încercat să mă rog în gînd și i-am cerut lui Dumnezeu ca tot ce se va întîmpla să fie într'u răscumpărare, cit de cit, a păcatelor mele celor multe.

Mi s'a ordonat să-mi las în jos pantalonii și izemenele și să-mi scot pantofii. Cu o funie mi s'au legat picioarele unul de altul, pe la glezne, cu alta mi s'au legat minile în față, apoi mi s'au pretrecut genunchii printre ele, iar pe sub ei mi s'a vîrt o rangă de fier. Doi înși au ridicat rangă de capete și m'au purtat mai întîi spre gura cuptorului (am simșit o arșiță grozavă, a flăcărilor ce suflau nebunește), apoi între două capre de lemn pe care se rezemau capetele rîngii. Trupul mi se răzucise cu capul în jos, începeam să simt singele în temple.

Apropiindu-se, Enoiu mi-a pus o întrebare, ce știu eu despre banii pe care patriarhul îi are în băncile din străinătate. Nu știam nimic, atunci auzeam întîi de așa ceva. La un semn, Brînzaru m'a trîsnit cu vîna de bou peste tălpi. Mi s'a cutremurat tot trupul de durere.

– Spune! a zis Enoiu.

– Nu știu, domnule, nimic! am răspuns.

Au început loviturile, una după alta, date mai întîi de Brînzaru, din dreapta, apoi de celălalt, din stînga. Cel de al treilea ținea de capătul funiei în așa fel încît, cumpănit pe rangă, trupul să-mi stea cu capul cît mai jos și tălpile în bătaia vergelelor. Îmi propusesem să fac toate eforturile posibile să nu plîng, să nu mă

vaiet, să nu țîp, să nu urlu. Geameam numai și șopteam: Pentru păcatele mele! pentru păcatele mele!... Cîte lovituri să fi fost? Am leșinat.

Mau trezit turnîndu-mi peste cap o găleată cu apă rece. Trupul îmi tremura tot. Enoiu s'a apropiat iarăși și m'a întrebat despre ce știu eu în legătură cu afacerile bănești ale patriarhului pe șantierul de lucru ale Patriarhiei, tranzațiile lui cu inginerii și antreprenorii... Nu știam nimic, nici nu-l bănuisem pe patriarh. Brînzaru a prins a mă lovi cu altă vergea, peste dosul descoperit, și probabil că m'a bătut pînă ce a ostenit, că de la un moment dat loviturile îmi veneau de la celălalt. Am leșinat iarăși și din nou m'au trezit cu apă.

– Te-ai hotărît să spui? a strigat Enoiu.

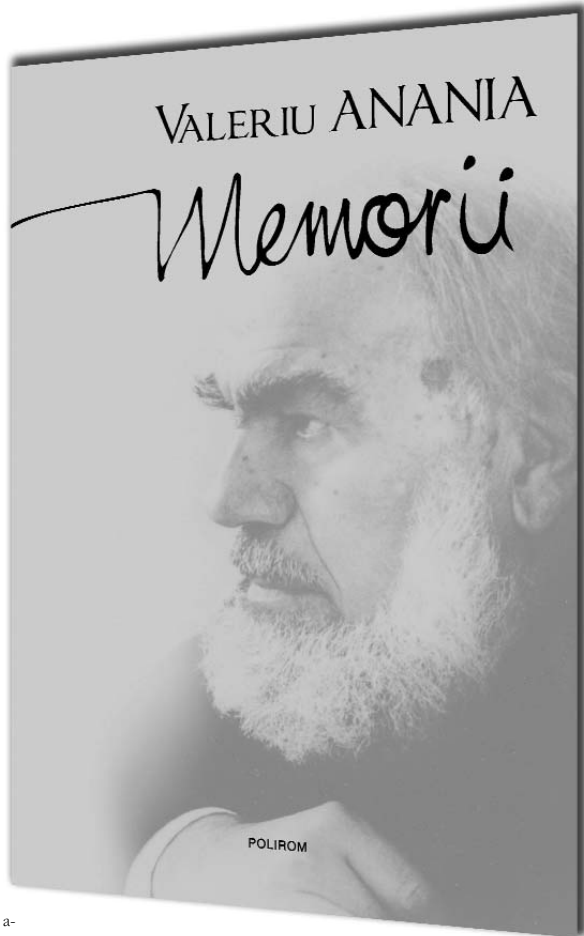
Brînzaru a revenit cu loviturile la tălpi, un timp, apoi tovarășul lui mi-a aruncat o pînză udă peste fund și m'a bătut de-mi plesnea pielea, pe urmă n'am mai simțit usturimea, dar mă dureau grozav încheieturile minilor, strîmne de funie, unghiile fiecărei mîini se înfipseră în cealaltă. Li s'a poruncit călailor să schimbe vergelele; Brînzaru mă lovea puternic peste tălpi. La un moment dat am auzit vocea lui Enoiu:

– Dați-i la două ciocane!...

O ploaie de lovituri, din amîndouă părțile, ritmic, ca pe nicovala potcovăriei, s'a năpustit pe tălpile mele. Atunci am început să urlu, și-mi era rușine de mine, și nu voiam să urlu, și urlam îngrozitor – îmi dădeam bine seama – și mușcam aerul și simțeam nevoia să-mi înfîg dinții în ceva și am nimerit, zvrîcolindu-mă, piciorul celui ce ținea de capătul funiei și l-am mușcat de pantalon și i-am auzit înjurătura, apoi am leșinat din nou.

– Spui? a zis Enoiu.

Și nu aveam ce spune. Atunci mi-au pus pantofii în picioarele deja tumefiate, au luat rîngi grele de fier și m'au lovit cu ele peste tălpile pantofilor, și durerea de acum era mult mai cumplită decît cele de dinainte:



cînd îmi izbeau călcîiele simțeam lovitura în cap, scursă prin șira spinării, și ostenisem urlînd și-mi ziceam că mor.

Mau lăsat. Din ce a urmat nu-mi mai aduc aminte decît că doi „caralii” mă duceau, orb, de subsuori pe scară și eu încercam să merg și pantofii nu-mi mai ședeau în

picioare și i-am pierdut pe trepte. M'au purtat pe sus, m'au zvrîlit grămadă în mijlocul celei și au închis ușa binîșor. Lîngă mine lăseseră și pantofii, ale căror fețe erau sfîșiate de presiunea rîngilor.

Star Wars (II)

De obicei, un film bun e urmat de o continuare rea, iar un film foarte bun, de o continuare foarte rea.

Am consumat atîtea *sequel*-uri mizerabile la viața mea, asistînd stupefiat la diluarea și distorsionarea peliculei inițiale, într-o parodie involuntară tot mai îngrozită, încît, și cu ochii marțitizații cefinele, nu numai cu cei ai puștiiului vrăjîit, vād în *Imperiul contraatac* o continuare extraordinară la *Războiul stelelor*.

Căderea, lamentabila cădere avea să vină abia cu ultimul episod al trilogiei, jenantul *Întoarcerea lui Jedi*, văzut de altfel, prima oară,

în circumstanțe confuze, cețoase, la o sală suspectă, „insuflețită” de un video-proiector. Prea tîrziu însă pentru ca mitologia personală deja creată să mai poată fi știrbită. Devenisem, vezi Doamne, critic. Și chiar în rictusul puberal cu care întîmpinam mai tîrziu pășanile trase de păr din cel mai slab film al seriei pot ghici profunda pasiune pentru *Star Wars*; adevărata iubire.

Bineînțeles că, după *Imperiul contraatac*, fratele meu avea să mă alinte cu apelativul Yoda. Dar nu pentru că aș fi avut puteri nebănuite și o stăpînire de sine (de mine) uimitoare, ci,

mai prozaic, pentru că eram cam clăpăug. Însă toate aceste ironii fraterne începeau să mă atingă tot mai puțin. Am încercat mai întîi să ripostez prin tehnica Jedi: să-l ridic pe Dudu de la pămînt uitîndu-mă fix la el, întinzînd un deget tensionat și concentrîndu-mă interior ca maestrul lui Luke Skywalker. Nu mi-a ieșit. Dudu a început să rîdă și s-a cărat, senin, la ale lui. Nu am disprețuit, pentru acest mărunt eșec personal, Forța. Știam că ea va fi cu mine cînd îmi va fi mai greu. Nu-mi era, așadar, *destul* de greu.

Nu doar că m-am caftit în continuare cu colegii sub această nouă cupolă cavalerescă; dar devenisem mai îndrăzneț și abordam

adversari din clase tot mai mari. Cînd unul, fără simțul umorului și al relativităților, mi-a rupt cămașa de pionier, batjocorînd astfel însemnele colaboraționismului meu cu regimul trecut, am realizat că, totuși, nu aceasta era calea ce trebuia urmată. Un Jedi, fie și cu cravată roșie, nu provoacă, el, lupta, nu agrează, nu face și nu propagă răul. El se apără și îi apără pe ceilalți, ajută celor loviți, rezistă Răului și, cînd nu mai e nimic de făcut, scoate la aer sabia laser. Dacă se comportă altfel, e un nenorocit de Sith, cum vom vedea din abundență în filmele recente ale seriei, făcute mult după cele deja legendare, dar cu acțiunea plasată înainte de a acestora. (De la *sequel* la *prequel*...)

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Și nu lipsite de merite.

Pe cît de necruțător mă dovedeam cu răul pur, pe atît de impresionat eram de acțiunile lui Darth Vader. Misteriosul personaj malefic, cu fața ascunsă de o mască for-mi-da-bi-lă și cu pelerina neagră fluturînd pe culoarele nesfîrșite ale stațiilor orbitale, urma să-mi rezerve o uriașă surpriză. Am intuit asta înainte de scena magnetica a confruntării dintre Vader și Luke, cu un epilog-revelație. Vader era nici mai mult, nici mai puțin decît... tatăl lui Luke. Iar tatăl îi cere

fiului, cu vocea lui infundabilă și cu toată persuasiunea fostului Jedi și a actualului Sith aplecat deasupra abisului, să treacă de partea întunecată a Forței. Să conducă împreună Universul, răsturnîndu-l pe Împăratul Palpatine, răul sută la sută.

În timpul acesta, la școală, aflăm cum Lucafeărul e gata să renunțe la eternitate și la cerul său, umanizîndu-se și devenind muritor din dragoste pentru o fată de împărat. Ce harababură!



DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu &
Emil BRUMARUFragment la pavilionul
„Crisis” (3)

Veronica D. Niculescu: Am plecat de la nuntă și-am ajuns la infern. Dar, sigur, eu vedeam o pregătire de „nuntă” cam macabră, „mirii” aceia forfoțind între pereți ca-ntr-o cutii, fără speranțe. M-am ferit s-o spun direct, dar după toate cele povestite ați ajuns tot la „acolo se termină”. Și nu se termină. Iată, ai voie să-l și descrii, infernul, chiar dacă-i cam mult pentru un om. Ba mai mult, poate e chiar recomandat să îți amintești, să vorbești, să reiei pas cu pas, de parcă ai reazeza cumva lucrurile deja întâmplate, într-o altă ordine. Ordinea! Uluitoare mi se pare dorința de-a mai ține legătura apoi cu cineva de acolo. Aș fi crezut că fugi de tot și de toate, odată scăpat. Și ca să îndulcesc dimineața de luni, mărturisesc că am citit de două ori cum „mi-a scos tot din noptieră o soră”. Somnoroasă, credeam că doctorița v-a scos o soră din noptieră! Tot din noptieră!...

E.B.: Adevăru-i că în ultima săptămână a celei de-a treia internări mă simțeam bine, eram voios, scăpasem, îmi dădeam seama că nu mai puteam decât printr-o gravă neglijență să ajung din nou acolo. Prinsesem șmecheria, principalul era să nu te lași dus de depresie, să ieși, să umbli, să fii cât mai mult timp în priză... Făceam și reflexoterapie la un cabinet particular... Nu mai neglijam tratamentul, devenisem precaut în orice... Totul mi se părea proaspăt... Și nu încetam să fac câte două-trei dușuri pe zi și să mă schimb la două zile... ca să fiu curat, fără izuri personale...

V.D.N.: ...fără izuri personale...

E.B.: Leșisem de la spital prin iunie, transpiram, nu mă puteam suporta decât foarte curat, schimbam șosetele zilnic, era o hiperigienizare oarecum „medicală”! Pe rînd, m-am

lăsat de reflexoterapie, cele două-trei dușuri s-au redus la unul, medicamentele somnifere își făceau încă efectul, era o plăcere să nu mă mai trezesc pe la trei noaptea... Și foloseam orice ocazie ca să merg cât mai mult... să văd, să particip la ceva... O luasem foarte în serios... Nu mai doream să ajung în spital! Un timp a fost o ordine perfectă prin camere, printre cărți... Cititul devenise iar o plăcere... Scrisul se lăsa însă așteptat... De abia spre finalul lui 2007 a început să-mi revină și chefel de scris... Dar a reapărut dezordinea în cărți, în ziare... Și mai era ceva, ascultam foarte multă muzică simfonică...

V.D.N.: Semn că, odată instaurat un echilibru interior, cel exterior nu mai este atât de necesar? Cărți în noi, cărți lângă noi, castele cu turnuri drepte, cu turnuri înclinate...

E.B.: Vai, nu, cărțile astea sînt o pa-coste acum pentru mine. Nu mai știu pe unde le-am pus, caut câte un volum luni întregi și îl găsesc cu totul întâmplător sub saltea sau într-un vraf de ziare aruncate, bune de șters geamurile. Încerc, pe cât e posibil, să țin lângă mine autorii indispensabili, cei pe care îi reiau de la orice pagină, pe fragmente, cu glas tare... Ultima carte citită, de fapt recităta, a fost *Însemnările lui Malte Laurids Brigge* într-o traducere mai veche (sînt vreo patru traduceri!)... Și am mai răsofit pe Georg Christoph Lichtenbreg, *Aforisme*, tradus de I. Negoiteșcu. Am și copiat pe blog câteva! Uite: „Scrisul este un minunat mijloc de a trezi în fiecare om sistemul care doarme într-insul, și fiecare om care a scris vreodată a descoperit că scrisul deșteaptă în el întotdeauna ceva ce-i era necunoscut înainte, deși zăcea în adîncul ființei sale”. Sau: „Boliile sufletului pot atrage după ele moartea; e tot un fel de sinucidere”. Deocamdată atât...

Doi poeți
de la Brumar

Întîmplarea face ca textul cronicii de față să reunească doi poeți afirmați în timpul deceniului zece, autori care ar trebui să facă parte, teoretic, din așa-numita „generație (sau promoție) '90”. Născută din zelul lui Laurențiu Ulici și al lui Cristian Popescu, animată o vreme de Dan Silviu Boerescu, antologată de Nicolae Țone și

recenzată de un număr mai vechi din „Echinoc”-ul clujean, generația nouăzecistă a pierdut elanul inițial, mulți dintre reprezentanții ei de prim-plan dispărînd în peisaj. Momentul e propice pentru aceia dintre nouăzecisti care nu fuseseră incluși în statistica de generație și care își pot face astăzi mai ușor auzită vocea.

Doris Mironescu

Frumusețea canonică

Un aer confortabil de *déjà-lu* te învalvulează la lectura volumului Ancă Mizumschi, *Poze cu zimți*, impresie care se confirmă la fiecare pagină plină de noutăți lesne recunoscibile. Autoarea scrie poeme de dragoste, pătimase, metaforice, dar cu cenzura de bun-simț a sentimentului pe care societatea contemporană și mai ales obișnuința de a fi postmoderni ni le-au inoculat ireversibil. Așa că declarațiile de dragoste disperată capătă un aer ironic și mai ales autoironic, metaforele cosmice sînt reduse la scara meschină a vieții moderne. Sentimentul despletit este confruntat cu geamănul său rău – poza ipocrită, literară – și apoi sugrumat. De pildă, îndrăgostita are cultul sacrificiului, însă îl descrie în manieră ironică, dezamorsînd potențialul kitsch: „îmbrăcată în pozele tale/ ca o femeie sandwich/ care îți face reclamă/ cu mine pre mine calcînd/ te apăr de moarte”. Un poem precum „stațiile de metrou” dorește să descrie dragostea prin imagini insolite, ca pe o forță hiperbolică, dantescă, dar nu reușește să dea sentimentului o cuprindere mai vastă, ci doar să-l plasticizeze, să-l facă mai expresiv: „Iubirea asta trăiește în sertarele lăstate libere/ în

„Suplimentul de cultură” a dedicat o
ediție specială aniversării Radio Iași

Radio Iași a difuzat pe 31 octombrie, de la ora 20.00, o ediție specială a emisiunii „Suplimentul de cultură”, în preajma aniversării de 67 de ani a instituției.

Cultura emite de 67 de ani pe frecvența Radio Iași. De luni pînă vineri, de la ora 20, pe toate cele trei frecvențe (105.3 KHz, unde medii și 96.3 și 90.8 Mhz FM) puteți asculta orizontală culturală. De peste doi ani realizăm pentru Radio Iași emisiunea „Suplimentul de cultură”. În acest rîstimp au fost difuzate peste 100 de ore despre cultura vie și am încercat să oglindim doar fenomene artistice contemporane, fără încărcătura provincialismului și să

prezentăm acele personaje care au fost în centrul principalelor evenimente. Asemenea revistei, emisiunea a fost de actualitate, însă de multe ori am propus și o serie de interviuri-portret sau ediții tematice.

Pe 31 octombrie am făcut cîteva salturi culturale între fonoteca de aur a Radio Iași și arhiva „Suplimentului de cultură”. Am adăugat unei voci cu greutate din trecut una importantă de azi: actorul Miluță Gheorghiu și actorul Marcel Lureș, muzicologul George Pas-cu și jazzman-ul Johnny Răducanu, pictorul Victor Mihăilescu-Craiu și teoreticianul Sorin Alexandrescu, scriitorul Aurel Leon și scriitorul Mircea Dinescu,

actorul Teofil Vălcu și regizorul Nae Caranfil, poetul George Lesnea și criticul literar Dan C. Mihăilescu.

Revista „Suplimentul de cultură” mulțumește Radio Iași pentru colaborarea excelentă de pînă acum și redactorului-șef, Nicolae Tomescu, care a încurajat o emisiune realizată de o echipă tînă, incomodă de multe ori pentru unii dintre actorii vieții culturale, dar în care și-a făcut loc exclusiv valoarea.

Emisiunea „Suplimentul de cultură” figurează pentru al treilea an consecutiv în grila de programe a Radio Iași – Clasic și FM și se difuzează în fiecare vineri, de la ora 20.00. Producătorul emisiunii este Anca Baraboi, redactor-șef adjunct al revistei, iar realizator, George Onofrei, redactor-șef.

25 Octombrie, Sala Rondă, 19:30
> CEEA CE AM CONVENIT NOI A FI HAZARD
(THE WAY THINGS MIGHT GO)
Concept: Ion Dumitrescu

29 Octombrie, Sala Rondă, 19:30
> MIERCUREA LEJERĂ
De: Maria Baroncea și Eduard Gabia

30 și 31 Octombrie, Sala Rondă, 19:30
> ODĂ ARTIFICIALULUI
Direcție artistică: Maria Baroncea

Centrul Național al Dansului
Oameni care mișcă lumea

Rezervări de luni pînă vineri între orele 10-16.00
la tel. 318.86.76 / 074.609.9942
sau la adresa rezervari@cndb.ro
www.cndb.ro

CAZUN Suplimentul de cultură H&M Books feedin ultimov PORTO ERMEDIA refectorio

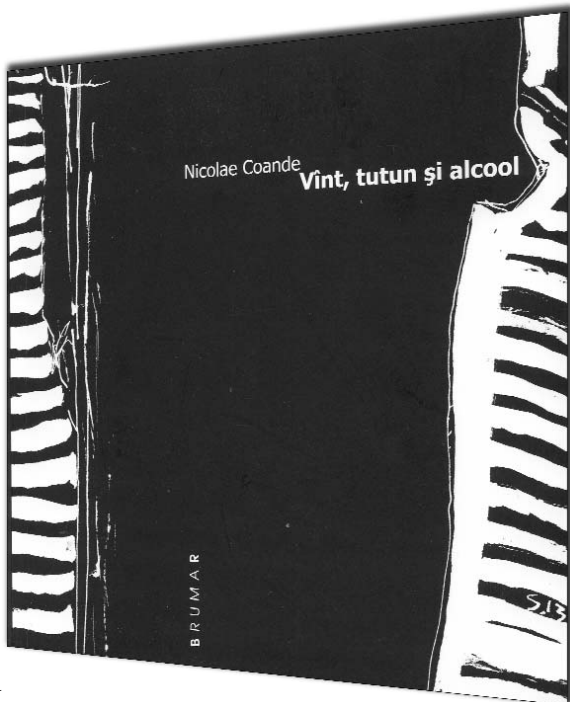
mobilă, în morminte curate/ în alveolele de beton de sub/ Palatul Parlamentului/ care e mult mai nou/ decît ea// Iubirea asta n-are timp, e atît de mare/ încît umple la minut/ orice uiter, orice vas/ orice coridoare secrete care ne țin/ departe de țară”. Rămînd în limitele unei poetici timide, retrac-tile, Anca Mizumschi este obligată la sleftuirea imaginilor, la un travaliu intensiv, dar care nu sparge tiparele.

Un mijloc de a produce imagini este în acest volum invazia recuzitei cotidianului, în varianta sa glossy-bucuresteană, într-un univers încă plin de reminiscențe ale unei vremi mai vechi, în care sacrul, magia sentimentală și jertfa de sine erau posibile. Titlul precum *cruci always under construction*, *anca mizumschi by zara*, *sitcomul poetului*, *call-center*, *maica domnului pe catwalk*, *money channel*, un *ou fabergé* produc un vertij plăcut, dar de scurtă durată. Surpriza se repliază repede în teritoriul cunoscut, imaginea redevine familiară, grefa stilistică este suportată fără probleme de corpul sentimental al poemului: „locuiesc sub un munte de sticlă/ sub care se întinde/ golul din viața mea ca o boală transparentă/ pe care pot s-o dau și la alții/ fără să-i ating/ o epidemie modală în care/ pămîntul văzut de sus/ e un ou fabergé/ crenelat”.

Anca Mizumschi scrie o poezie de o frumusețe canonică, una care nu contrariază, ci confirmă așteptările de lectură prin fiecare mică îndrăzneală, atent calculată. Domeniul poeziei are granițe delimitate precis: nimic nu amenință autonomia teritorială a esteticii. Seria de definiții orgolioase ale poeziei dată în ultimul text din volum, *poze cu zîmbi*, dedicat generației '90, confirmă această impresie: poezia este generoasă („generația mea trăie în metrouri/ în numele tuturor/ al văduvelor, al veteranilor de război/ al oamenilor singuri”), autentică („Generația mea își scria poeziile direct pe piele/ ca niște pergamente prețioase/ pe care ni le trăgeam pe dedesubt”), sarcinială („ne scriam poeziile așa cum alții își trec pe cruce/ anul nașterii și apoi o liniuță/ fiecare volum ne amîna moartea/ cu un singur rînd”), fragilă în fața lumii dezlanțuite („lucram unii la alții să ne punem poeziile la loc/ ca niște oase fragile vesnic luate/ care stăteau sepa-rat în cărțile noastre/ prinse cu atele transparente/ din loc în loc/ și orice volum nou apărut/ aducea un permis de invalid/ în care scria că ai voie/ să te amesteci/ cu ceilalți oameni”), în fine, splendidă și triumfătoare („oamenii întorceau capul după poezie/ hipnotizați de șoldurile ei uriașe/ de amantă regală”). Poezia Ancă Mizumschi se oprește parcă prea devreme din încercarea de a redefini poeticul, realizînd totuși un admirabil travaliu intensiv în poezia de dragoste.

Cinismul boem

Cu un titlu cam neoromantic după propriile standarde (fixate în volumele anterioare, cu titluri precum *Fincler*, *Fundătura Homer* sau *Follă*), Nicolae Coande publică un nou volum de poezie anul acesta: *Vînt, tutun și alcool*. Dezabuzat, cinic, Coande scrie despre sine cu o răceală admirabilă: „Sînt antrenat să pierd totul/ Tot ce am știut vreedat și scris pe pereti/ iubirea își desface picioarele și varsă afară/ un amănunt de prisos/ numele meu”. Neoromantismul afișat pe copertă este contrazis pagină cu pagină



prin consecventa atitudine colțoasă, incomodă, casantă față de tot ceea ce îi poate părea a însemna compromis, cedare. Altitudinea morală necesară în spațiul imaginar numit de autor „penibilaoltenia” este susținută cu ajutorul umorului – mai degrabă pe latura sarcastică, totuși, decît pe aceea bonomă. Cartea se deschide cu *Un poet în Brooklyn*, unde stînt numiți pe rînd o serie de poeți craioveni, din unghiul de vedere al spațiului locativ pe care îl ocupă: „ion maria stă în craiovița în blocuri făcute de comuniști/ pentru ordinary people/ bucur și lascu pe calea bucurești în blocuri făcute de comuniști pentru pedanți/ și asta se vede în poezia lor”. Fără să certe și să profetizeze în pustiu, Nicolae Coande e preocupat de impostura morală de-oarece, probabil, prețuiește autenticitatea poetică, privită, firesc, sub latura etică: „Atît de inteligenți și atît de lași/ rid pe înfundate sau în hohote/ de e-pocă/ cu ironie și stil de ce nu/ tocmăi acum cînd poezia/ e mai uscată decît bradul de Crăciun/ de anul trecut”. Poe-tul urmează în volumul de față cele două drumuri, al atitudinii etice denunțătoare și al poeziei „esențiale”, revivificate.

În zona etică, unele poeme discută chestiuni „la ordinea zilei”, în fond indiferente. Aici, antipatia manifestă față de oameni și realități actuale îl fac pe autor să depășească teritoriul poeziei. Coande calculează, uneori, greșit gradul de casabilitate al poemului, făcîndu-l mult prea arid, sec, uscat și preferînd să-i numească direct pe unii contemporani, în loc să-i trateze ca pe niște simptome ale saeculum-ului: „nea firan”, „paleo-tînașul sol în țara prîntului conștiinței”, „pa-pioane patapievici-centrale”, criticul, cu pieptul bombat ca un curcan care vrea mai mult de la viață”. Oricît de simpatice ar fi verdictele acestea morale, ele nu-și găsesc locul aici.

Însă lirismul practic de Coande este foarte pregnant atunci cînd se oprește la cerul propriei conștiințe (al

propriei conștiințe morale indeosebi), devenind poezie a cului. Aici, într-o serie întreagă de texte, autorul articulează un discurs original, formulînd stări piezișe ale unei conștiințe cu interese contorsionări: „Dorm și nu mă pot trezi/ dau din mîini filmul se zgirie puțin/ afară e soare înăuntru/ curba morții și a vieții/ se ating voluptuos/ nu mă satur privind/ dacă m-aș trezi acum/ aș vedea un bătrîn în oglindă/ gîndul răsucit ca un ziar/ vara”.

Alteori, prostrăția se traduce într-o formă de urit existențial și de lingoare exprimată în imagini complicate, învalutoare: „mîntea e o coală/ pe care nu stă scris nimic/ iar sufletul adie într-un triunghi scalen/ scîncetul unei flori de măr/ cînd am mușcat din cer”. Nu în-timplător, lirismul cului devine, în aceste condiții, unul interogativ, aspirînd la demnități ontologice. Figura cristică defilează prin mai multe poeme, ca semn al îndepărtării de un adevăr bănuit: „Spre sfîrșit/ Isus a mîncat lăptuci, plăcinte calde și/ dulceață de toporăși/ Apa scoasă de o femeie la o fîntină/ din Garizim/ i-a potolit setea./ Apă de baltă am băut și eu/ am gustat lăptuci și plăcinte calde/ oferite de o femeie din timpul meu./ Dar n-am mîncat dulceață de toporăși –/ oare cum o fi pe limba/ lui Isus?”. Să nu se înțeleagă că adevărul pierdut este neapărat cel creștin. Cel mai adesea acesta maschează tînjirea fără nume după stabilitatea lumii morale, de exemplu, sau după imposibila împăcare cu sine a poetului și a omului în genere. Poezia lui Nicolae Coande este una trăită, dar nu viscerală, ale cărei viitoare întrupări le așteptăm cu încredere.

Anca Mizumschi, *Poze cu zîmbi*, Editura Brumar, 2008

Nicolae Coande, *Vînt, tutun și alcool*, Editura Brumar, 2008

Radio România Muzical

Prezintă

O zi specială dedicată muzicii care s-a cântat la Sala Radio



Formațiile Muzicale Radio și invitații lor (7.15-17.00)

Big Band-ul Radio și invitații săi (17.00-19.00)

Radio Romania 80
1 noiembrie 2008



se aude în FM (97,6 și 104,8) pe satelit și live online muzical.srr.ro

Espresso
cu Ioan Budura și Radu Croitoru
luni-vineri de la 7.15

Radio România Cultural
cultural.srr.ro

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA



în fiecare vineri, de la 20.00

cu George Onofrei și Anca Baraboi





ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Unchiul Stan Pistolaru

Îl vedeam rar pe acest bărbat potrivit de statură, văr primar al mamei, cu ochi albaștri-verzui, cu scăfăria rotundă, buzele obraznice, vocea uscată. Orfan de tată (mort, din cîte se știa, la Cotul Donului), pornise de mic „să se arănească”. Pe la 14 ani fusese luat la Brașov de-o rudă a noastră, Petre, și băgat ucenic la uzina „Steagul roșu”. Ambițios și sprinten la minte, făcuse școala profesională, școala de maiștri, liceu, toate la seral. Și atît. Nu știu cînd s-a căsătorit, înainte sau după ce-a ocupat un post pe măsura năzuințelor sale. Probabil că responsabilitatea de tată i-a stopat dorința de-a absolvi o facultate. Oricum, asta i-a domolit răbufnirile periodice de violență distructivă.

Nu bea frecvent, cum făceau majoritatea bărbatilor din sat, pe la jumătatea anilor '60. E drept, venea rar pe acasă, așa că n-aveam cum să fim siguri că în Brașov nu se îmbată des. Totuși, eram siguri, fiindcă locuiau acolo alte rude și oameni din sat, plecați să-și facă un rost, o viață mai bună, să cîștige o pîine mai albă... Dacă unchiul Stan Pistolaru și-ar fi făcut de cap, aflam noi, nici o grijă! El se străduia doar „să ajungă cineva”, asta era vorba ce umbra de spre viață și faptele lui. Dar avea o damba anuală, cînd era neînșurat: într-o zi se îmbăta crunt și distrugea totul în camera unde locuia! Nimic nu rămînea întreg: nici scaunele, nici masa, nici dulapurile, nici fereastra, nici așternuturile, nici hainele, nici cărțile, nici aparatul de radio, nici magnetofonul, nici aparatul de fotografiat, nici briciul de ras, nici foarfeca de tăiat părul, nimic, nimic, nimic! Pe toate le distrugea, le punea purcoi în mijlocul camerei, le stropea cu benzină sau gaz și vrea să le dea foc! O singură dată reușise: atunci cînd vărul Petre nu ajunsesse la timp să-l oprească. Întotdeauna, cînd îl apucau pandaliile, Stan îl anunța pe celălalt că „începe”; iar Petre lăsa totul și fugea să împiedice dezastrul.

Cînd venea prin sat era sărbătoare pentru noi, puștani dornici de distracție. Ne povestea cîte în lună și-n stele, ne punea muzică rock la magnetofonul Tesla, ne ducea la furat pepeni din grădinile de peste Neajlov, ne poza continuu (nu știu de ce, din



fotografiile acelea s-au păstrat cîteva, nesemnificative), ne dădea de băut bere (licoaie absolut disprețuită, pe atunci, de toți sătenii), ne cumpăra bricege și lanterne (pasiunea noastră scumpă, foarte puțini aveam bani să dobîndim așa ceva), ne învăța la prostii, cum ziceau mamele noastre. De fapt, mă gîndesc acum, Stan ne învăța să spunem lucrurilor pe nume și să ne asumăm faptele, bune sau rele. Păstrez în memorie o scenă reprezentativă pentru ce însemna educația unor copii, în deceniul șapte al secolului trecut, și poate cîndva voi reuși să-i transpun în vreo proză mustul de lucru interzis. Nu, nu e o chestie ce ține de eroticul explicit, dar nici de-o revistă de cultură nu-i!...

Fusese poreclit Pistolaru pentru că în copilărie umbra la briu cu un lemn cioclit în formă de pistol și „trăgea” în toată lumea. În armată a minuit astfel de armă, avea și-o poză. Mă întreb dacă azi are vreuna, pe-acolo pe unde este... A plecat din țară în 1990, imediat cum s-a dat liber la pașapoarte. Divorțat, fiindcă soția refuzase să-și părăsească slujba, vatra, neamurile. Am auzit într-un timp că ar fi în Australia, deși plecase în Canada. Mi s-a părut că-l zăresc în sala concertului Sex Pistols, filmat în 2007, la Brixton Academy. Vă imaginați emoția mea... Păcat că stop-cadrul nu e limpede.

Nu m-ar mira să fi fost chiar Pistolaru!

Filarmonica bucureșteană cîntă o mișcare de grevă

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga



M-am uitat cu oarecare curiozitate la splendidul program al viitorului Festival „Enescu”, pentru a constata, lucru de negîndit la alte mari festivaluri, că orchestra omonimă, cea reprezentînd România, Filarmonica „George Enescu”, nu va fi prezentă decît cu un singur program. Situație poate justificată, dacă stai să te gîndești că Filarmonica nu este o „mare orchestră”, așa cum se intitulează seria de concerte în care a fost programată.

Scriu cu o doză de amărăciune după ce am citit anunțul despre greva japoneză și amenințarea de grevă reală a muzicienilor Filarmonicii care, lucru iar de ne-crezut, depinde de un minister al Culturii condus de un... muzician. Nu am toate datele pentru a judeca situația paradoxală în care, evident, s-ar spune că spre putere și la putere accede o categorie de oameni politici ce par să fie gîghilați la ureche mai mult de manele decît de muzica clasică și orchestra care ar trebui să reprezinte țara. Înclin să cred și că în românească Danemarcă există ceva putred dacă, în timp ce profesorii li se sporește într-un mod anapoda salariul, cel al muzicienilor Filarmonicii este redus de o birocrație și un ministru al Culturii relativ puțin sensibil la ce se petrece în jurul lor și în lume. Potrivit comunicatului de presă dat simbata trecută, conflictul se datorează

„diminuării drastice și nejustificate a salariilor personalului artistic”.

Romania nu este nici pe departe singura țară afectată de dispute salariale ce privesc orchestrele simfonice. După 1989, conflicte de muncă asemănătoare au fost înregistrate și în Cehia și Ungaria. Chiar la ora acestui conflict românesc, Organizația germană a orchestrelor a chemat la grevă cei 13.400 de membri, în principal muzicieni ai orchestrelor municipale și de stat. Se estimează că aproximativ o sută de orchestre simfonice și ale teatrelor lirice ar putea înceta să cînte. Doar formațiunile independente, cum este Filarmonica din Berlin și cele ale posturilor de radio, cum sînt formațiunile simfonice bavareze sau din nordul Germaniei nu ar fi afectate de mișcarea de grevă pe motive salariale, prilejuită de reînnoirea contractului colectiv de muncă.

Dar nici Orchestra Operei din Toulouse sau Orchestra Elveției Romande nu se pot compara cu Concertgebouw Orchestra sau cu cea a Radiodifuziunii Bavarize. Ce se petrece la Toulouse sau Lausanne este mai puțin treaba noastră, dar este greu de crezut că Filarmonica bucureșteană va deveni o mare orchestră aîta timp cît este tratată ca o cenușăreasă, iar printre dirijorii ce o antrenează nu se află și unul invitat de reală talie mondială.

Alte conflicte de muncă, motivate de planuri guvernamentale, au afectat în mai spectacolele de Operă de la Paris, în timp ce, din octombrie pînă în decembrie 2007, greve împotriva reformei pensiilor au condus la anularea a 17 reprezentații la aceeași operă, soldată cu pierderi financiare estimate la 3,2 milioane de euro.

Mișcările de grevă poate cele mai semnificative sînt cele din ultimul deceniu în Statele Unite. În stagiunea 2000-2001 refuzul conducerii Orchestrei Filarmonice din Florida de a negocia mărirea salariale ale instrumentiștilor a fost la un pas de a duce la dizolvarea formațiunii simfonice. Atunci, muzicienii semnau că salariul mediu săptămînal al celor 48 de orchestre principale din Statele Unite se ridică la 1.118 dolari, în comparație cu cei 847 pe care îi primeau muzicienii din Florida.

Cît cîștigă muzicienii unei adevărate mari orchestre, Filarmonica new-yorkeză, o punea în evidență bine o mișcare grevistă din 1995. La expirarea contractului lor de muncă, instrumentiștii solicitau o creștere a salariului minim anual garantat de la 71.760 la 81.120 de dolari. Salariul minimal devenea cu această ocazie cel mai mare oferit unei orchestre americane, New York-ul fiind urmat de Boston cu 80.340 de dolari și de Orchestra Operei Metropolitan care aspira, pînă în 2001, la un salariu de 80.964. Cifrele sînt evident relative, fiindcă instrumentiștii negociază individual salariile, toți muzicienii Filarmonicii din New York cîștigînd mai mult decît minimul garantat, iar șefii de pupitre obținînd salarii estimate la șase cifre.

Evident, va mai curge multă apă pe Dimbovița pînă cînd Filarmonica bucureșteană să aspire la calitatea și statutul unei orchestre cum este cea din New York. Dar, păstrînd cu grijă proporțiile, este un fapt de bun-simț de a li se asigura muzicienilor bucureșteni, ca și celor din provincie, un salariu și un statut social decente în profesia lor.



Emoticoanele care înlocuiesc emoțiile

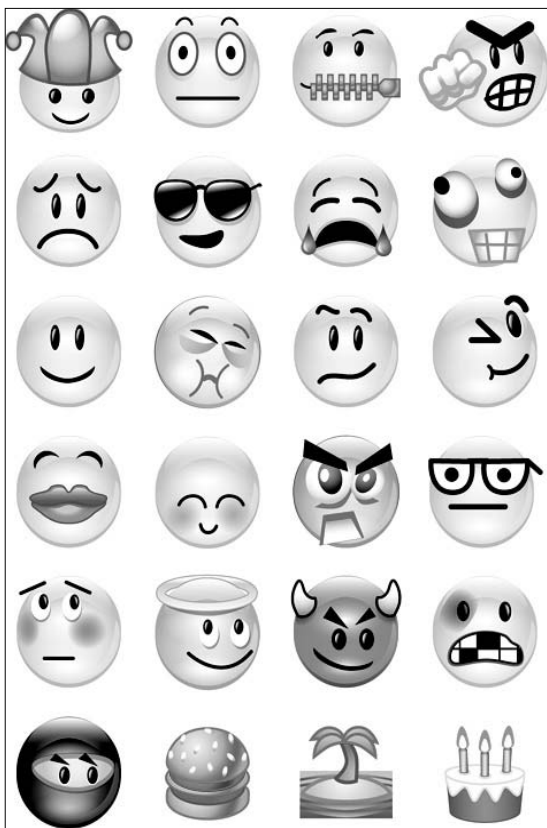
COOLTURISME

Mădălina COCEA

La 26 de ani, emoticonul :) este un tânăr aflat în căutarea sensului existenței. Și-ar dori, dacă se poate, un statut aparte în cadrul studiului semioticii, credibilitatea extinsă din lumea chat-ului în cea foarte serioasă a business-ului și medii cât mai diverse de manifestare. Deocamdată, se mulțumește să înlocuiască metodele mai creative de a spune ceva amuzant sau de a drăgăli pe cineva din taste, fără să-i zici efectiv nimic.

O veste care a încrunțat frunțile profesorilor anul acesta a fost că elevii încep să-și presare temele, proiectele și compunerile cu semne de punctuație care nu pot fi găsite în nici un manual de gramatică. Semnele :, |, :P, :) și :S își găsesc mai degrabă locul în chat-uri și încercări de a flirta pe Internet, și nicicum într-o temă pentru acasă. Un sondaj realizat de The Pew Internet and American Life Project arată totuși că 25% dintre elevii folosesc emoticoanele din conversațiile lor pe Internet și la școală, iar până la 64% refuză să utilizeze în mod corect majusculele sau semnele de punctuație, ba chiar introduc prescurtări inventate pentru a scrie mai eficient sms-uri pe sub masă.

Vinovatul principal este emoticonul, apărut în comunicarea electronică în anul 1982, la inițiativa unui profesor de la Universitatea Carnegie Mellon, care a propus ca glumele de pe forum să fie marcate cu un :-), iar anunțurile serioase cu :-(. Au început să apară, aproape imediat, o serie de alte semne care să înlocuiască, în comunicarea electronică, valoroasele informații pe care ni le-ar fi dat gesturile, expresia feței și chiar



îmbrăcămintea în conversațiile care ar fi avut loc față în față. Așa cum semnul exclamării a fost inventat pentru a exprima mirarea sau imperativitatea, emoticoanele au ajuns să înlocuiască descrierea stărilor dintre cele mai diverse – de la simpla tristețe :(, până la >:-(8 >:, care înseamnă „dispreț pentru adepții feminismului”.

Obamaticoane în campania electorală

În ultimii ani, emoticoanele ne-au devenit indispensabile. Au plecat la plimbare de pe forumurile lor, au pășit în a-fara ferestrei de messenger, făcându-și loc în email-uri și pe blog-uri (acolo unde au posibilitatea de a intra în obiceiurile noastre de redactare). Gmail a lansat săptămîna aceasta un întreg pachet de emoticoane care pot fi introduse într-un mesaj de email, unele animate – de la fete vesele care topăie a fericire la o fetișoară de maimuță cam nemulțumită. În fapt, emoticoanele au ajuns să fie luate atât de în serios, încît au devenit o parte a campaniei electorale americane. Susținătorii lui Obama au inventat obamaticoanele, care

mimează diverse expresii ale chipului candidatului la președinție și pot fi folosite direct pe Windows Live Messenger.

Cei mai interesați de efectul emoticoanelor asupra comunicării au fost, bineînțeles, psihologii care au demonstrat că, în ciuda ororii literaturii care ar prefera folosirea cuvintelor pentru exprimarea emoțiilor, aceste simple emoticoane pot îmbogăți foarte mult comunicarea în mediul electronic: cercetările pe diverse grupuri au arătat că mesajul era mai bine înțeles dacă era însoțit și de o cheie a interpretării, în lipsa altor elemente de comunicare nonverbală.

În mod paradoxal, facilitarea comunicării este tocmai ceea ce li se reproșează emoticoanelor: transformînd totul în ceva facil (ca de exemplu înlocuirea lui „te iubesc” cu :x), comunicarea devine superficială și nesinceră. Într-o petiție pentru interzicerea emoticoanelor, un internaut revoltat menționează că, „dacă o glumă nu este suficient de amuzantă să fie înțeleasă fără :), mai bine nu o scrie”. Iar cel mai mare reproș e faptul că emoticoanele descurajează cuvintele. Și ar trebui precizat undeva că a invita oamenii să-ți circule doar pe partea carosabilă a sufletului și a spune că ești >:p nu e chiar același lucru.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI



Creșteri salariale diferențiate

Este o nouă modă la bugetarii români, aceea de a cere bani mai mulți pentru aceeași muncă, din considerentul că ar fi undeva ascunse niște sute de miliarde din bugetul statului, numai bune de tocat mărunț și zvîrlit prin caufiand și carfururi. Primul ministru a biguit ceva despre inflație, dar asta nu interesează pe nimeni, cui îi trebuie asemenea baliverne? Vrem bani mai mulți, iar carnea să coste la fel. Și uite așa auzi că sindicatele din învățămînt, sănătate și chiar preoții vor cinj' de procente imediat, amenințînd, după caz, cu înghețarea anului școlar, lăsarea pacienților cu mațele scoase pe masa de operație sau scrierea pe toacă a lui Tăriceanu, cu toată lista lui de neamuri.

Sincer să fiu, parcă nu mi-ar pica bine ca fiu'miu, deja repetent de două ori, să mai repete o dată clasa a treia din cauza dirigintei intrat în greva foamei, mai degrabă aș zice să i se dea majorarea de leaafă. Pe de altă parte, el cîștigă la negru din meditații la matematică o căciulă de parale, așa că se descurcă destul de bine și așa, numai să nu îl caute în cur vreun organ fiscal. Consider prin urmare că salariile profesorilor ar trebui mărite numai pentru cei care își pot demonstra incompetența,

lipsa de pregătire și la care nu ar veni nimeni la meditații (alcoolici, suplinitori cu nota doi la titularizare, curve amante ale directorilor de școli sau copii retardatți ai unor profesori emeriți, ajunși și ei profesori ca să nu se piardă cianul din familie).

Aceeași problemă și la doctori. Știm, ei primesc cadouri în bani și își fac case cu piscine, deci o majorare de leaafă prin efort bugetar nu s-ar justifica în primul rînd moral. Dar există și medici plafonați, cărora nu le-ar reuși o operație nici dacă-i bați, precum și renunții rezidenți care nu au parte de plic. Așadar, propun ca salariul în sistemul sanitar să crească pentru rezidenți și pentru medicii care pot dovedi cel puțin trei decese din culpa medicală și la care nu te-ai duce nici măcar să-ți stoarcă un çoș de pe bucă.

Umblă prin popor și zicala că popa ia și de pe viu, și de pe mort. Că nu deschide gura pînă nu-i dai cincî sute, prin urmare ar fi o nerușinare să ceară și salariu mărit. Ce ne facem însă cu copiii fără voce sau cu cei bilbițiți, pe care nimeni nu-i cheamă la înmormîntări sau botezuri fiindcă nu fac șou. Oare nu ar trebui făcută o selecție și în acest segment de activitate?

Suplimentul de CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”.
Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/ 214.111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lazărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Ceseranu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lazărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskensay, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias.

Carticatură: Lucian Amari (Jup).

Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Ediția de Iași: Diana Soare

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruță, Veronica D. Niculescu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sârbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Citiții din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri Newsln » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază



ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Hu Jia

Anul acesta, premiul Sakharov „for Freedom of Thought” (Libertatea Gîndirii?) a fost acordat de către Parlamentul European lui Hu Jia, un militant chinez pentru drepturile omului, condamnat la 3 ani și jumătate de închisoare. Vina lui Hu Jia e una comună în China de azi – pe 5 decembrie, el a intervenit în direct, prin webcam, într-o conferință de presă organizată la Paris de Reporters sans frontières, cu ocazia acordării premiilor pentru libertatea presei. Hu Jia se afla la Beijing, în domiciliu forțat, și le povestea francezilor, folosind Skype-ul, ce se întâmplă dincolo de ceea ce le arată propaganda. Cîteva zile mai tîrziu, vreo 20 de poliști dau buzna în casa în care locuia Hu Jia împreună cu familia lui. Primul lucru pe care-l fac e să taie cablul de Internet și cel de telefon. Și-apoi îl iau pe bărbat cu ei (mandatul de arestare conținea expresia „subminarea puterii Statului”). Militantul e și acum în închisoare, deși presimț că va fi eliberat înainte de termen, de ochii Vestului (cu cîteva zile înainte de anunțarea premiului Sakharov, Song Zhe, ambasadorul Chinei pe lângă UE, i-a trimis lui Pöttering o scrisoare în care îl avertiza că „dacă Parlamentul European îi va decerna acest premiu lui Hu Jia, poporul chinez va fi în mod inevitabil jignit, iar relațiile dintre China și UE vor fi în mod grav afectate”). Tînrul chinez care-a intrat în Enciclopedia noastră e blogger și, la fel ca alți compatrioți, folosește Internetul pentru a trage semnale de alarmă asupra scandalului infestării cu HIV în Henan, a absenței statului de drept sau a amintirii refuzate a masacrului din Tiananmen. În China, Internetul e un Intranet, o rețea închisă, controlată și verificată de cyber-poliști (între 40.000 și 80.000) care primesc indicații direct de la departamentul de propagandă. Totuși, dacă se întîmplă ceva în nordul țării și cineva publică informația pe un blog, e suficientă o jumătate de oră ca să afle toată țara și, mai departe, restul lumii. E adevărat că bloggerii care întind coarda prea tare sfîrșesc în închisoare, dar Internetul le permite chinezilor, pentru prima dată, să-și formeze o conștiință civică. Astfel, opinia publică manifestată printr-o listă de semnături online poate influența uneori, printr-o întîmplare fericită, deciziile administrației locale. Mă întreb ce s-ar fi întîmplat dacă am fi avut și noi Internet prin anii '80. S-ar fi schimbat ceva sau am fi continuat să stăm cu nasul în cărțile de pe gutenburg.org?

Lucrare de Roman Tolci din expoziția
Cel mai probabil mine



Lucrurile mici

Artele pleacă, toate, de la o rădăcină comună. (În viața de zi cu zi, un gust ne evocă adesea un miros, sau invers.) Mă gîndesc că foarte de mult, toate artele erau același lucru, la fel cum sînt și acum, în abstract – doar modalitățile de expresie diferă.

Julia Blaga

Am resimțit acest „aspect” cînd am văzut la Muzeul Național de Artă Contemporană expoziția de pictură și desen a lui Roman Tolci, Cel mai probabil mine. Voi încerca să scriu cît mai clar, deși îmi lipsește limbajul de specialitate, și voi încerca să definesc, cum ar veni, gustul prin miros.

Unul dintre motivele pentru care am rămas mută cînd am intrat în sălile de la MNAC este că mie tablourile din seria *Park* mi se par intens poetice. Hyperrealismul practic de Roman Tolci, care pictează după fotografii, deschide și purifică realitatea într-o așa măsură încît ai impresia că redarea la a doua mînă s-a scuturat pe drum de praful

cotidianului, subiectul ajungînd în fața noastră în stare pură. Iar subiectul e aparent banal: o faleză acoperită pe trei sferturi de cer, niște scări interminabile de late și de înalte, un colț de stradă într-o noapte cu ceață, un spațiu de joacă pentru copii, foarte colorat, iar pe fundal niște blocuri înalte și gri, un parc prin care trec niște miri sau unde se joacă niște copii, cu lumina explodată în jur. Fiecare fragment de realitate atinge pe pînă un mare grad de densitate. Bucățile de realitate par să ascundă secrete și mai mult deschid decît comprimă spațiul.

Realitatea cotidiană nu se prezintă în ochii noștri, grăbiți și apatici, în claritatea ei (frumusețe fulgerătoare, comic suprarealist, tristețe fără nume – sau

toate la un loc). Nu avem timp, nu avem chef, am fost antrenată că arta e în cărți, expoziții, cinematografe, pe cînd în viața de zi cu zi mergem la „serviciu”, stăm în trafic, alergăm și ne enervăm. Expoziția pe care am văzut-o arată că momentele de frumusețe, uneori de durată unui clipit din gene, există tot timpul și peste tot, și e vina noastră că nu le percepem. Dacă e să asemăn cu stilul unui cineast anume ceea ce am spus mai mult, nu știu, mi-aș aduce aminte rețete de Eric Rohmer (TVR Cultural a început să-i difuzeze filmele!). Și la el, cotidianul e cel mai bun revelator al micilor miracole.

Referințe clare la cinema

Expoziția *Cel mai probabil mine* conține și referințe clare la cinema – seria *Action*, care cuprinde seturi de două sau mai multe pînze în care senzația de mișcare e dată de mici modificări ale compoziției. Este vorba de diferențe de secunde între cele două „cadre”. De pildă, lucrarea *Un loc*, unde personajul mas-

culin parcurge exact atîta timp cît să tragă din țigară și să expire fumul. Sau că în cazul fetei care sare șotronul, „cadrele” descompunîndu-i mișcările.

În caietul expoziției, „Anexă”, Roman Tolci îi spune Oanei Tănase (curatorul expoziției deschise pînă pe 30 noiembrie) că atracția sa pentru film vine de la tatăl său, care a fost proiecționist. Ceea ce explică multe – mai ales fascinația pentru capacitatea cinematografului de a crea timp, spre deosebire de pictură, care-l întînuiește, și nevoia de a media cele două arte.

Și pentru că tot se potrivește cu ce spuneam mai sus referitor la momentele de frumusețe (sintagma îi aparține, de altfel, lui D.I. Suchianu și se referea la filme), o să închei cu una dintre cele mai frumoase surprize din ultimii ani. Cînd m-am urcat în troleibuz ca să mă duc la MNAC, cînta Nina Simone, și am ascultat Nina Simone vreme de patru stații. (Cum s-ar putea face o pictură din acest miracol al cotidianului într-un mijloc de transport asociat cu sudoarea, nervii și inghesualul?) Am scris un text pentru hotnews.ro. Unul dintre cei care au comentat a continuat povestea cu o altă întîmplare și mai frumoasă: în drum spre serviciu, în traficul lent și înghesuit al dimineații, un șofer a văzut pe stradă un porumbel rănit. Un șofer s-a dat jos din mașină, a luat porumbelul de pe drum și l-a pus pe trotuar.

Epopoea lui Ghilgameș repovestită

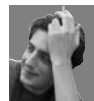
Era odată un rege. În tinerețe nu-și prea vedea de împărăția lui. Beții, femeii, o ținea tot într-o petrece-re. Își ostenea oamenii de-i omora. S-au supărat supușii pe el și l-au pîrît Dumnezeilor lor. Așa-s aia, cred că există mai mulți Dumnezei... Și de unde se așteptau să-și răcit gura de pomană, uite că și stăpînii cerului ajunseseră cu răbdările la capăt pentru blestemățiile regelui. Cum să-l liniștească?

Au scipat ei spre pămînt și-odată a ieșit din țărînă, ca ierburile, un uriaș sălbatic. Bînd cu fiarele, dar fioros cu oamenii. O femeie l-a păcălit pe rege cu farmecele ei și l-a adus în preajma sălbăticului.

S-au încăierat. Regele l-a învins pe uriaș, dar atît de tare i-a plăcut de vitejia lui, că i-a cruțat viața și, mai mult, l-a făcut tovarășul său. Planul Dumnezeilor n-a mers. Sătul de petreceri, cu un prieten fălos alături, regele a luat-o razna prin lume și s-a apucat de fapte nemaipomenite. O altă patimă pusese stăpînire pe el. Fiecare nădrăvanie reușită împreună cu uriașul îi îndemna să facă una și mai mare. Pînă au nimerit într-o zi în pădurea Dumnezeilor, au ucis paznicul și au tăiat și copacul cel mai drag stăpînitor din ceruri. Iar cînd regele a mai avut și necuviința de a refuza s-o ia în căsătorie pe fiica unui

Dumnezeu, au hotărît cu toții că nu se mai poate. Și născocesc Dumnezeii o fiară care să-i răpună pe-amîndoi.

Ți-ai găsit cine să fie răpus. Fiara, un fel de taur, s-a năpustit asupra pămîntului cu o putere nebunească. A călcat în picioare sute de oameni, dar pe cei doi n-a dovedit să-iucidă. Uriașul a prins fiara de coadă, iar regele i-a înfipt sabia în ceafă, apoi, îmbătat de trufie, a smuls o bucată din victimă și le-a aruncat-o Dumnezeilor în față. Dar cu Dumnezeii nu te joci. Dacă i-ai supărat, ăla ești. L-au pedepsit pe rege cum nu se putea mai rău: i-au îmbolnăvit prietenul uriaș, i-au supt puterile pînă au



TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

făcut din el o umbră. A murit uriașul de parcă n-ar fi fost. Și-atunci să vezi sfîrșeală pe bietul rege. Să piară de mîhnire, nu alta. Odată ce a văzut cum s-a stins uriașul sub ochii săi, regele a înțele că îi urmează și lui rîndul. Mai întîi s-a jeli, și-a plîns prietenul cu care vîna lei, dar mai apoi iar a răbufnit în el trufia. Însă acum nu mai dorea să se lupte cu oamenii sau cu făpturile zămislite de Dumnezei, ci cu moartea. Și-a pus el în gînd să nu mai moară niciodată. Dar cum să facă? S-a hotărît să meargă pînă la un Dumnezeu mai bătrîn. Nu-ți

mai spun prin cîte trece pînă ajunge la el. Și drept răsplată pentru sirguinta sa, bătrînul Dumnezeu și-a bătut joc de el. „Vrei să fii nemuritor?!”, l-a întrebă el. „Fac orice să fiu nemuritor”, i-a răspuns regele. Atunci încearcă să nu te culci șase zile și șase nopți! Cum naiba să nu dormi, că doar ești om? Pînă la urmă, somnul te învinge. L-a doborît și pe prietenul meu uriaș. Atît a așteptat bătrînul Dumnezeu ca să ridă: „lată-l pe omul cel tare care caută nemurirea. Somnul, cu un vînt puternic, a năvălit asupra lui!”... Mă-nțelegi?!

ISSN 1584-8272

